

מהדורת קרן טלל מבה

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• נה •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והמכור

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" טבריה
ע"ש מ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זצ"ל

טו לכל אדם ולכל דור
ישנן תפקיד ייחודי
מילתא חדת"א

יב עבד עבדים ויהיה לאחיו
נציון אורה חסידו לפרישת השבוע
ספיר ויהלום

ז תורה ותפילה הם מקום
מנוחת הנפש מטרדת הזמן
איצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובחדת בחיים • אביר יעקב • מבטלי בית הדין • שו"ת כהלכה • בעל העקידה



מאזר וְשִׁמְשׁ | עקר עבדות ה' להיות תמיד בשמחה 1
 דְּבָרֵי אֶמֶת | יש לכנס לדבורי התפלה עם כל הגוף 1
 אור לשמים | מזדעזע מיד בתבת 'ברוך' 1
 שם משמואל | מרוק וטהרת צלם אלקים 1
 תולדות יעקב יוסף | על ידי העסק בתורה יוכל להתפלל בכונת הלב ובמשכה 1
 זכה 1
 תורה אור | טעות בפעלי עסקים הסבורים שאין ביכולתם להתפלל כמו היושבי 1
 אהלים 1
 ברפת דוד | התפללות בתפלת הצדיקים 2
 עטרת ישועה | על ידי תפלה בהתלהבות נצולים מחבלי משיח 2
 מגן אברהם | הארת תפלת שחרית בכל התפלות 2
 יעלת חן | נח היה צריך סעד לתמיכה בשעת נסיון 2
 הרי בשמים | השחתת הארץ בגלל פחות משנה פרוטה 2
 קבץ מאמרים ואגרות | אסור הנאה ממזון העולם כדין עיר הנדחת 2
 ישועות יעקב | רשעת דור המבול שלא היו מקבלין תוכחה 2
 חדושי מהרי"ל דיסקין | בקיעת התהום בארץ ישראל 2
 לחם אשר | ביאת היונה לעת ערב 2
 ויאמר שאול | ענישו של המלכין פני חברו 2
 צמח צדקה | דור ההפלה נדונו כנחיד האומר לעבד עבודה זרה 2
 שפתי כהן | הצנעת מזון התבכה כדי שתחול עליו הברכה 2
 תפארת יהונתן | מזונותיו של נח ובני ביתו הספיק בדרך נס לכל הבקמות 2
 והחיות 2
 צמח דוד | הבאת מזונותיהם של הפעלי חיים על ידי המלאכים 2
 קול אליהו | הכנת מזון כדי שיעור בליעה בלבד 2
 דברי שאול | מזונותיהם של הפעלי חיים ממזונות הראויים לאדם 2
 מעשי צדיקים 1
 ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה 1

דברי בינה | תורה ותפלה הם מקום מנוחת הנפש מטרדת הזמן 1
 אמרי מ"י | תורה ותפלה בדחילו ורחימו 1
 תולדות אהרן | אמירת שירות ותשבחות עם השורפים והאופנים 1
 דברי ישראל | מחשבות הפורחות בתפלה - ממה שהתעסק קדם התפלה 1
 מבשר טוב | כח נח שלא נגרר אחר אנשי דורו - שהיה מרצה מכל קורותיו 1
 תורת מרדכי | החנוף מתבטא בהמשכתו אחר היציאה מן הישיבה 1
 דברי אלימלך | מעשה בהרבי רבי זושא זיע"א והמגיד ממעזריט"ש זיע"א 1
 בת עין | עקר עבודת ה' ליחד כל מעשה גשמי ורוחני לשם שמים 1
 נעם אלימלך | על אף שקשה לאדם לכנס לקדושה ידחק עצמו עד שירחמו עליו 1
 מן השמים 1
 לקוטי שיחות | מדרש: מצב העולם בהיותו מצף במי המבול היה דומה למצבו 1
 בעת הבריאה 1
 תפארת שלמה | יש למהר לשוב בתשובה קדם שתבוא הגאולה 1
 קדושת לוי | אדם הגובר על יצרו גורם תענוג ונחת רוח יותר מכל מלאכי 1
 מעלה 1
 לקוטי הלכות | אין לאדם לדון את עצמו לחובה, כי גם את מקום עצמו אינו 1
 יודע 1
 צמח צדיק | דבר תורה שנתגלה בחלום בבאור הפסוק על דרך העבודה 1
 ייטב לב | על האדם לשמור את התעוררות הנפשו הנוראים 1
 אהל ישכר | עקר מטרות הבריאה - התקדשות בתוך עניני העולם הזה 1
 פתוחי חותם | לשון הרע מטיל שואה בין רעים אהובים 1
 מהרי"ד מפעלזא | הזוהרות שלא לנטות מדרך הישר ולו סטיה קלה 1
 חלקת יהושע | בדרגות עקר העבודה באמונה 1
 ישמח ישראל | העצה לאמונה - הכנעה ושפלות 1
 דברי שלום | קבלת הדיון באהבה 1
 ישרש יעקב | על ידי קבלת הדיון באהבה מתמתקים הדינים 1
 ישמח ישראל | חזקת בכל מצב 1
 בית פנחס | שנוי הר"ת של התבכה 'חכמה' 1

בס"ד



קו מענה הלכה

שע"י ממלכת עוז והדר

02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077



מחברים
 הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים
 את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישראל למייל האישי

נושאים בפרשת נח

תבת תורה ותפלה

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

תורה ותפלה הם מקום מנוחת הנפש
מטרת הזמן

אפשר לומר 'קנים תעשה את התבה' וי, שתעשה תבות התורה ותפלה מקום מנוחה לנפשו, כמו שהן צפורה והיום, ומעופף ומבקש מזונו, ובכך חוזר לקנו לנח מעמלו.

כמו כן צריך האדם להקשיב תבת התורה הקדושה, ולידע באמת שהם מקום מנוחה לנפשו העניפה מטרת הזמן, ובכך רחמי וחסדיו נתן לנו מקום לנח את נפשנו.

הרגשת שמחה וחשיבות על תורה ותפלה

וכמו הצפור שמח בראותו מקום חנייתו, כמו כן ישמח האדם כשכא לו הזמן והמקום שיוכל לשפף שיחו לפניו יתברך, ויהיה מקום חנייתו במקור שלמות המנוחה, שהוא תבות התורה הקדושה ותבות התפלה. וזהו 'קנים תעשה את התבה', שיהיו חשוכים ויקרים אצלך דבורי תורה ותפלה, כמו שהן להצפור (עמ' נא):

אמרי מ"י

רבי משה יהודה לייב מחלם זיע"א

תורה ותפלה בדחילו ורחימו

ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה וישלח את הערב ויצא וישב עד יבשת המים מעל הארץ (ח' ו). הענין ידוע שהתורה ותפלה צריך להיות בדחילו ורחימו אהבה ויראה ובאם לאו לא פרחת לעלא, כמו שמספר (ראה באר משה בפרשתו) פעם אחת אצל הבעל שם טוב שלא היה יכול ללכת לבית המדרש ואמר שהוא מלא עם תורה ותפלה שלא פרחת לעלא.

העצה להגיע לכך היא להתנתק מהגשמיות בכל פעם מעט

ועל ידי מה יבא לאהבה ויראה, על ידי שיבטל ממנו תאוות גשמיות. [אך] בפעם אחת לא יכל לבטל, רק יראה כשיעשה מעט גשמיות ישוב תכף לתורה ולתפלה, ואחר כך כשיעשה עוד גשמיות

ישוב עוד הפעם לתורה ותפלה. כן לעשות כמה פעמים עד שיהיה עקר עסקו בתורה ותפלה, וגשמיות יהיה רק מעט, ולכל זה על ידי שפלות, והכל על ידי צדיק.

הרמז בפסוקים

וזהו ויהי מקץ ארבעים יום, ארבעים יום מרמז לתורה שנתנה לארבעים יום (ק"ק) [ויהי מקץ] גדול קטן אותיות - בגימטריא צעק"ה גדול [אותיות] קטן [אותיות]. ויהי על אתב"ש עם כולל בגימטריא ירא"ה אהב"ה - גדול קטן הינו כשאדם עוסק בתורה ותפלה ביראה ואהבה, אז ויפתח נח, נ"ח זה השם יתברך כמו שכתוב בזהר הקדוש נח לעלא נח לתת, את חלון התבה אשר עשה, תכ"ה נוטריקון תורה בקשות האדם, הינו כשאדם עוסק בתורה ותפלה ביראה ואהבה, יפתח השם יתברך שערי השמים לקבל תורה ותפלה מן האדם, אז הם פורחים לעלא.

ועל ידי מה יבא ליראה ואהבה, וישלח את הערב מרמז על הפשט הגשמיות, כמו שכתוב בגמרא (כתובות מט:) עורבא בעי חיי גברא לא בעי חיי, כשאדם מבטל גשמיות יבא ליראה ואהבה.

אך לא בפעם אחת, רק ויצא וישב, יצא מגשמיות לתורה ולתפלה ויחזור עד יבשת המים, עד שיבטל לגמרי הגשמיות שמרמז למים, כי תאנה מיסוד המים, ולזה מעל הארץ. אר"ץ - שפלות והכל על ידי צדיק. מעל הארץ על אתב"ש [עם הכולל בגימטריא] חכ"ם באמ"ת [גדול קטן], ויעזר ה' מעל הארץ - על אתב"ש גדול קטן אותיות [בגימטריא] ראשי תיבות ד' ד' גדול קטן אותיות כולל:

תולדות אהרן

רבי אהרן מזטומיר זיע"א

אמירת שירות ותשבחות עם השרפים והאופנים

וכשאדם מתחיל לעבד את הבורא ביראה, אזי מתחילים כל העולמות לעבד הבורא ביראה, לפי שאדם מעורר את החושים שבהם, ולכן כשאדם מתחיל 'ברוך שאמר' עד 'יוצר המאורות', הוא אומר ביחד עם השרפים והאופנים והחיות, ועומד שם ממש באלו עולמות ואומר שירה ביחד עם השרפים והאופנים.

ואיך הוא אדם שוטה כל כך, שעומד באלו עולמות ומחשב חס ושלום מחשבה זרה, ואיך אפשר זאת. מסתמא אין לו יראה, ואומר הדבורים רק על הרגל לשונו, ובנדאי אינו עומד שם באלו עולמות, שאמרו חכמים על תפלה (ברכות ו:) 'כרם זלות לבני אדם' דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, נמצא בתפלה אדם הולך בכל ההיכלות והפסאות והעולמות, והאיך אפשר להתפלל בלא יראה.

רק שלזה צריך האמונה גדולה, שיראה אינה באה רק מחמת גדל האמונה ושפלות וענוה, וצריך שיהא אדם שפל וענו ביותר, ואז יוכל לבוא לאמונה, ומחמת אמונה יבא ליראה, שיראה הוא אותיות ראה, וראה באמת עולמות עליונים (פרשת נח):

דברי ישראל

רבי ישראל ממודו"ץ זיע"א

מחשבות הפורחות בתפלה - ממה שהתעסק קדם התפלה

הנה 'התבה' כבר נודע מספרים הקדושים שהוא מרמז על תבות התפלה, ענין שם. ואמר בתוך הבאים אל התבה 'מהעוף למינהו' (ו' ט), יש לרמז על ענין המחשבה הפורחת לו לאדם בתוך תבות התפלה, שהוא 'למינהו', הינו ממין הענין שעסק קדם התפלה, אם לטוב אם לרע.

והינו כמו החלום שהוא ממין עניניו ועסקיו ומחשבותיו של אדם שחשב ביום פנודע (ברכות נה:), כך 'מהעוף' הינו המחשבה שפורחת לו לאדם בשעת התפלה הוא 'למינהו', הינו ממין עניניו ועסקיו שעסק בהם קדם התפלה.

הינו אם קדם התפלה עסק בתורה ובעבודה, כך המחשבות שפורחות לו בתוך תבות התפלה הם מחשבות קדושות, ואם קדם התפלה היה משקע בהכלי עולם הזה, כך המחשבות שפורחות לו בתוך תבות התפלה הם מחשבות זרות כנ"ל, והוא בדוק ומנסה וברור למבין.

האדם שאינו ראוי מביאין לו מחשבות זרות כדי להוציא מהיכל המלך

והנה איתא בכתר שם טוב (אות שפז) על מה שנאמר בזהר הקדוש (ח"ב רמח:) שדנין את האדם בכל היכל והיכל ומגרשין אותו

היגו שזרקין לו מחשבה זרה וממילא הוא בחוץ כנ"ל.

וכל זה תלוי במה שהוא עוסק קדם התפלה, כנזכר לעיל 'מהעוף למינהו', ואותן הדבקים בה' שעומדים להתפלל מתוך דבקות התבה קולטתו, והמשקעים בהכלי עולם הזה ועומדים להתפלל מתוך הכלי עולם הזה מגרשין אותו כנ"ל:

קולטתו הכניס בה', וכתב השפתי חכמים, כלם באו אף אותם שהשחיתו דרכם, אלא שכל שהתבה קולטתו הכניס בה'.

פרוש, כלם באים להתפלל ומתפללים נסח תבות התפלה בשונה, אלא 'אותן שדבקו במיניהם' היגו הדבקים בהקדשה ולא השחיתו דרכם, אזי כשבאים להתפלל תבת התפלה קולטת אותו ונכנס בה, וכשהוא אינו כדאי מגרשין אותו,

מההיכל, פרוש כי הדבורים ותבות התפלה נקראים היכלות, והאדם המתפלל והולך מאות לאות ומתבה לתבה הוא הולך מהיכל להיכל, וכשהוא אינו כדאי מגרשין אותו מההיכל, היגו שזרקין לו מחשבה זרה וממילא הוא בחוץ, עין שם ובכתבי תלמידיו ז"ל.

הרמז בדברי רש"י

וזהו שפרש רש"י 'אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם וכו', וכל שהתבה

פרשת נח

מורי ורבי זצ"ל מרזין לאזן קדוש אבי אדוני מורי ורבי זצ"ל, שהרב הקדוש הצדיק דודי זקני מהו' וישא זצ"ל היה בבית מורו הרב הקדוש מורנו הרב דב בער זצ"ל בעת שעמד לפניו איש אחד לבקש מלפניו על עניניו, וראה ברוח קדשו עונות איש הלזה כי רבו מאד.

וחרה אפו איך שאיש כזה העז פניו לעמוד בלי פחד וכלי תשובה לפני איש קדוש כזה, וגער בו ואמר איש אשר כזאת וכזאת עשה איך יוכל לעמוד לפני קדוש כזה בלי בוש וכלי הרהורי תשובה.

ואחר כך כשהלך אותו איש משם, התחרט איך שדבר כך לפני מורו זצ"ל.

אזי ברך אותו איש האלהים מורו זצ"ל שלא יראה עוד שום רע על שום אחד מישראל רק הטוב שבו, וספר אבי אדוני מורי ורבי זצ"ל כמה מעשיות ממנו, איך שראה רק טוב על כל אחד ואחד מישראל.

מי שאינו ראוי לשוב למוטב על ידי גערה הצדיק משיבו למוטב על ידי קרוב

והנה ודאי דבר זה צריך הבנה, כי לכאורה יותר טוב לצדיק שיראה הרע של כל אחד בכדי לגער בעושי רע ולהכניס בלבם שיעשו תשובה, ובפירט כפאשר שמענו ונדעם ואבותינו ספרו לנו כי זה היה מדתו של צדיק הזה ושל אחיו אבי אדוני זקני הרב הקדוש מורנו הרב אלימלך זצ"ל, אשר היו נוסעים ממקום למקום להכניס הרהורי תשובה בלב כל אחד אשר ראוי ברוח קדשם עונותיהם.

אמנם נראה לבאר דהענין הוא, דהנה זה נודע דהפנימיות של כל אחד מישראל נקדחת לכבו הוא טוב ובמציאותו חפץ מאד, רק דהחיצוניות ועביות החמר וחסכת היצר הרע מכסה את האור כי טוב פנימית נקדחת לכבו, ואין בכח הפנימית להתגבר ולהאיר את רבוי החשך והרע של החיצוניות.

נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, בהיותו איש נוח ומרצה, בזה היה נשאר תמיד צדיק תמים בדורותיו. משום שתמיד בכל עת ובכל מצב את האלקים התהלך נח, היה מתהלך עם האלקים יחדיו, רצוי ומרצה לפניו, ללא שום פרעומות ומחלוקות וספקות חלילה, רק תמיד נוח ומתהלך את האלקים:

תורת מרדכי

רבי מרדכי מוויז'ניץ זיע"א

החנוך מתבטא בהמשכתו אחר היציאה מן הישיבה

'נח' פרושו מנוחה (עין רש"י ד"ה זה ינחמנו בראשית ה כט), ורומז להנאה, בדרך האדם שכאשר הוא נח בשלוה הריהו נהנה מפרי מעשיו, וברש"י: תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

אפשר לפרש, כי הנה עמל רב עמלים בחנוך הבחורים בישיבה שיתחנכו לתורה ויראת שמים, ומתי זוכים להנות מתולדות מעשים אלו, אי"ש צדיק היגו בשעה שנעשה אי"ש שיצא כבר מן ישיבה ונעשה אברך ואז מתנהג כצדיק, שממשיך להתנהג בדרך שקבל בהישיבה שאז רואים שהחנוך שחנכו אותם ימשך לדורות, אז אפשר להנות בשלמות, וזהו 'תמים היה בדרתיו' שהתמימות ביראת שמים ימשך לדורות:

ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו' עשה לך תבת עצי גפר (ו יג-יד)

דברי אלימלך

רבי אלימלך מגוויז'ניץ זיע"א

מעשה בהרבי רבי זושא זיע"א והמגיד ממעזריטש זיע"א

נראה לבאר על פי המספר מפה אדוני

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלקים התהלך נח (ו ט)

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זיע"א

כח נח שלא נגרר אחר אנשי דורו - שהיה מרצה מכל קורותיו

כבר דקדקו בספרים בכפל תבת 'נח', ותסגי במאמר 'תולדת נח איש צדיק' וגו', ומה בא הכתוב ללמדנו בכפלות זו.

ונראה פונת הכתוב לפרש, כיצד יצא בדור שכזה נח איש צדיק, והיאך החזיק בצדקו בדור מלא טמאה ונהמא, ולא נמשך ונגרר אחרי אנשי דורו דור המבול.

שהוא פלא גדול איך זכה לזה, ואף העמיד תולדות טובים, ושמר עצמו וביתו שלא יסחפו אחרי שטף מים הזידונים של דור המבול. שהרי קבע הרמב"ם 'ריש פ"ו מהל' דעות': 'דרך ברתו של אדם, להיות נמשך בבעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו'.

הרמז בלשון הפסוק

ועל כך רומז הכתוב, אלה תולדת נח, תדע כיצד העמיד נח תולדות טובים כאלו, ולא נסחף ונהה אחר רעת הדור. - נח, כלומר מחמת היותו איש נוח ומרצה תמיד, שבכל הנעשה והקורות עמו היה מקבל באהבה וברצון, ותמיד היה איש נוח רצוי ומרצה.

ובזו המדה היה בכחו להחזיק מעמד בכל המצבים וינגד כל הנסיונות. וזה הטעם שהיה יכול לעמד בנסיונות הנוראים של דור המבול, שרשו משום שהיה בעל מדות.

היגו שרומז הכתוב, אלה תולדת נח -

בחינת אמת היא לחבר חסד והגבורה על ידי דעת

וזהו בחינת אמת חותמו של הקדוש ברוך הוא (שבת נה.), שהוא אותיות של א"ב ראש תוף סוף, רצה לומר חבור ויחוד בחינת חסד שהוא ראש, לבחינת גבורה שהיא סוף, בבחינת דעת שהיא תוף.

וזהו מרמז בפסוק אלה תולדת נ"ח, ראשי תבות גימטריא אמת יו"ד, שאות יוד מרמזת על בחינת הקדשה הכולל, כי אין דבר שבקדשה פחות מיו"ד, רצה לומר מי שעשה כנזכר לעיל לשום מנחתו תמיד לחבר חסד וגבורה, בחינת גשמיית לבחינת רוחניות, זה הוא בבחינת אמת יו"ד.

ענין זה נרמז בשם 'נח'

וזהו נח ניקח בעילאי ניקח בתתאי, רצה לומר שאפלו בבחינת הגשמיית עשה ניקח לחברו ולקשרו וליחדו לבחינת הקדשה שבו שמחיה ומחיה אותו מאין ליש, ועל ידי זה נתחברו ונתיחדו שני הבחינות חסד וגבורה ונמתקו והגבורות.

הכפר שהיה תבת נח מרמז על בחינה הנ"ל

ובחינה זה מכנה בשם כופ"ר, כ"ו פ"ר, רצה לומר כ"ו מרמז על שם העצם יתברך שממתיק פ"ר דינים, כי פ"ר מרמז על בחינת גבורות, מלשון 'הפר יפר' (במדבר ל ג), בחינת בטול, כי הגבורות אין להם קיום.

והנה תבת נח מרמז על בחינת הקדשה שממנה נתהוו ונתקיימו כל תולדות שמים וארץ, ובחינת אמת הוא המקיים, וזהו תחתים ושנים ושלשים תעשה, רצה לומר שהקדוש ברוך הוא הוזהרנו על בחינה זו לחבר בחינת חסד שהוא העליון, עם בחינת גבורה שהוא תחתים, בבחינת דעת בחינת ממצע.

באור הכתוב 'וכפרת אתה וגו' לפי זה

וזהו וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר, רצה לומר שתתחבר בחינת בית בחינת הקדשה, ומחוץ רצה לומר בחינת 'חוץ' בחינת גשמיית, 'בכפר' רצה לומר עם אותה בחינה הנקרא כפר שהוא המתקת הגבורות, הינו שיתיחדו וימתקו בחינת גבורות בחינת פ"ר, בשם העצם ברוך הוא שהוא גימטריא כ"ו שהוא מקור החסד כנזכר לעיל. יהי רצון שנזכה לזה, אמן:

ורוחני לשם שמים

וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר וגו'. הטעם איתא במדרש (ילקוט ראובני שם בשם הריקאנטי) פשוט וידוע הוא, ונרמז בו עוד סוד כדאיתא (שמות ל יב) 'ונתנו איש כפר נפשו וכו'.

ונוכל לומר על דרך זה, דהנה עקר עבודת ה' הוא 'בכל דרכיך דעהו' (משלי ג ו), הן בבחינת רוחניות הן בבחינת גשמיית, להכניס הכל תחת רשות היחיד יחודו של עולם. לעבד השם יתברך בשניהם, הן ברוחניות, הוא בחינת חסד, שהוא לאהב ה' אהבה נפלאה לעבדו בתורה ותפלה ומצות ומעשים טובים וגמילות חסדים הן בגופו הן בממונו לשם ה'. והן בגשמיית בחינת גבורה, בעשותו את כל תאוות עולם הזה מאכילה ושתיה וכדומה מצרכיו ההכרחיים, יהיה מעשהו בכונה לעבודתו יתברך.

בחינת דעת היא כשמחבר מעשה גשמי לעבודת ה'

וזהו בחינת דעת, חסד וגבורה מחברים יחד, על ידי שמיחד ומחבר בחינת גשמיית לבחינת רוחניות, שהוא לכבש כל תאוותיו והנאותיו מהעולם הזה, שלא יכסף ויאהב שום דבר מדברים ההם, רק כמו אש יבער לבבו לאהבת דבקות נפשו אל בוראו, עד שמרב אהבת ה' ותשוקה גדולה, לא יפנה לבבו כלל לשום אהבה שחוץ ממנה, מחמת גדל המדורה בלבבו בתשוקה וחקירה, על דרך הכתוב (שיר השירים ח ו) 'כרשפי אש שלהבת י'ה', אשר מחו ולבו קשורים ומצמידים באהבת ה', ואיך יערב לו שום דבר זולתו.

ומה שיאכל הוא מן ההכרח גדול לשבר רעבונו, שבכח האכילה ההיא יוכל לעבד את השם יתברך, ולהעלות הנצוצות שבמאכל ההוא לשם ה'. וכן בכל דבר ודבר לא יעשה כי אם כפאשר ימצא בה מקום לה', ואם לא ימצא לא יעשה, ואינו מביט כי אם על עבודת ה' הנמצא בהם, כי אין יחיד כיחודו ובכל מקום שם הוא.

בכל הגשמיית צריך שיהיה בחינת דעת

וזהו 'בכל דרכיך דעהו', רצה לומר בחינת דעת, הינו בכל דרכיך ועסקיך אפלו בבחינת גשמיית כנזכר לעיל, יהיה כונתך לשם ה' לבדו, כמאמר הכתוב (קהלת ט ח) 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים', רצה לומר אפלו בעת עסקך בעניני גשמיית ובגופניות יהיה כונתך לשם ה', לחבר בחינת רוחניות, בחינת לכן העליון שהוא בחינת חסד, לבחינת גשמיית שהוא בחינת גבורה, ויהיה בחינת דעת.

והנה יש לך אדם אשר תוכחת הצדיק מועיל להכניע החיצוניות של האיש ולקבל תוכחתו לשוב מעונות שבידו, אמנם יש לך אדם אשר עביות וגשמיית החיצוניות מרבה כל כך אשר גערת הצדיק ותוכחתו אין מועיל להזיז כל שהוא את חיצוניותו הרע.

אשר לזה האיש אין עצה ותחבולה, רק אדרבה לקרב אותו בדברים טובים מצד פנימיותו הטובה, ואולי בזה יעורר ויחזק את פנימיות נקדת לבבו שיוכל להתגבר על בחינת החיצוניות להכניע אותו להיות סר למשמעת פנימית נקדת לבו.

כאשר שמענו ונדעם המספר מאבי אדוני זקני הרב המגיד זצ"ל מקאזניץ איך שקרב איש רע מעללים מאד, ובהו הסיר מאתו כל הרע, ונהפך מיד לאיש אחר לשוב לקונו.

ובזה יש לבאר שלזה האיש הנ"ל שעמד לפני מרן מורנו הרב דב בער זצ"ל, לא היה מועיל גערת החכם הצדיק ותוכחתו מצד רבוי חשף החיצוניות, לכן התחרט על שדבר כזה לפני מורו הקדוש זצ"ל ללא יועיל, ועל אפן כזה ברך אותו איש האלהים שעל איש כזה לא יראה עוד שום רע ללא יועיל, רק שיראה פנימית שלו הטובה, אשר על ידי זה אולי יחזק את פנימית הטוב כנ"ל.

דור המבול לא היו ראויים לשוב על ידי גערת נח והעצה היתה לקרבם על ידי התבה

והנה יש לומר שזה הענין היה בדור המבול שהיו רעים וחטאים לה' מאד, אשר גערת נח הצדיק ותוכחתו לא היה מועיל להכניע רבוי עביות וגשמיית החיצוניות המכסה את נקדת פנימיות לבותם הטובה. **אשר** לזה היה עצה עמקה של צדיקו של עולם שיעשה נח התבה, ומבאר בתקוני זהר תקונא שתיקאה כי תבת נח הוא אמא עלאה בחינת בינה עלמא דאתתפסא בחינת פנימיות.

והנה נח היה מעלמא עלאה בחינת פנימיות, לכן היה כחו רב לעורר על ידי עשיית התבה את בחינת פנימיות של כל אחד, אף הרחוקים ממקום נח, שיתגבר פנימית נקדת לבבם של כל אחד על בחינת חיצוניותם וישובו על ידי זה:



וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר וגו' (ו יד)

בת עין

רבי אברהם דב מאברקט זיע"א
עקר עבודת ה' ליחד כל מעשה גשמי

ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלשים תעשה (ו טז)

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע

על אף שקשה לאדם לכנס לקדשה
ידחק עצמו עד שירחמו עליו מן השמים

ופתח התבה בצדה תשים, רוצה לומר
שהתורה מלמדת אותנו העקר
התחלת והחזיק לבא בקדשה, וגם שנראה
לאדם קשה מאד, אף על פי כן ידחק
עצמו בעל כרחו עד ששמן השמים ירחמוהו.

ביאור כל האומר הקדוש ברוך הוא
ותרו יותר מעוהי

על דרך שאמתי כבר, כל האומר הקדוש
ברוך הוא ותרו יותר מעוהי (ב"ק נ),
ופרשתי כן, הרוצה שיתר לו השם יתברך
עונותיו וחסריו, יותר מעוהי – רוצה
לומר צריך לומר את מעוהי, דהיינו שלא
למלאות כרסו באכילה ושתייה ותענוגי
עולם הזה רק כדי חייתו, והיינו פאלו
יותר המעשים, שאינו משיג עליהם ומסגף
אותם בכל מה דאפשר.

הרמז בלשון הפסוק

ואיתא בגמרא (מנחות כט:), למה כרע"א
דה"א תלו"י, מאן דכעי ליעול
בהאי ליעול, דהיינו בפתח קטן צריך הבעל
תשובה לדחק עצמו עד ששמן השמים ירחיב
לו.

וזהו ופתח התבה – היינו הפתח של
התבודדות, **בצדה תשים** – דהיינו
שתפנס בפתח קטן ודחוק, והתחזק עצמו
בכל פעם יותר, עד שתתקן עצמו בכל
שלוש העולמות שצריך האדם לתקן, דהיינו
עולם השפל ועולם הגלגלים ועולם
המלאכים, וזהו 'תחתים ושנים ושלישים
תעשה', וקל להבין:



בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש
השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה
נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבת
השמים נפתחו (ו יא)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע

מדרש: מצב העולם בהיותו מצף במי
המבול היה דומה למצבו בעת הבריאה

מתחלת בריאתו של עולם לא היה קלוסו
של הקדוש ברוך הוא עולה אלא
מן המים וכו', עמד דור המבול ומרד בו,
עמד דור אנוש ומרד בו, דור הפלגה ומרד
בו, אמר הקדוש ברוך הוא, יפנו אלו
ויעמדו ויבאו אותן שישבו בהן מקדם,
הדא הוא דכתיב 'ויהי הגשם על הארץ
ארבעים יום וארבעים לילה' (ו יב) (בראשית
רבה ה א).

לפי דברי המדרש מוכן, שמצבו של
העולם בהיותו מצף במי המבול
דומה למצבו בתחלת בריאתו, שאז היה
כל העולם פלו מים במים, שזהו עלוי
גדול ביותר – עולם המקלס את הקדוש
ברוך הוא (שקלוסו של הקדוש ברוך הוא עולה מן
המים דוקא).

ענין המבול - השתקעות גמורה במי
הדעת, כפי שהיה בעת הבריאה וכן
יהיה לעתיד לבוא

והנה כתב הרמב"ם בסוף הלכות מקנאות
שמי המקנה מרמזים למי הדעת.
וכמו שעל ידי הטבילה במים מתפסה
האדם פלו במי המקנה עד שאינם נראים
אלא מי המקנה, כך הוא בהרמז שבמקנה,
הבאת הנפש במי הדעת, שצריך להיות
השקוע במי הדעת באופן שלא תראה
מציאותו של האדם, כי אם רק של מי
הדעת שבהם הוא שקוע.

וזהו התכן הרוחני של ענין המבול –
שכל הארץ 'שקועה' במי הדעת
עד שאין נראית מציאותה של הארץ כי
אם של מי הדעת. ועל דרך מצב העולם
לעתיד לבוא, שלא יהיה עסק כל העולם
אלא לדעת את ה' בלבד וכו' כי מלאה
הארץ דעה את ה' פמים לימים מכסים' (כדברי
הרמב"ם בסיום וחותם ספרו).

וכברנא זו היה מצב העולם בתחלת
הבריאה, כשהיה 'כל העולם
פלו מים במים', ולא היה קלוסו של
הקדוש ברוך הוא עולה אלא מן המים
– דהיינו שאין העולם נראה כלל כמציאות
בפני עצמו, אלא כל מציאותו היא רק
כח האלקי המהות אותו ומקימו.

הטעם שנשבע הקב"ה לא להביא עוד
מבול על הארץ

אמנם, לפי זה צריך להבין לאיך גיסא:
מפנין שענין המבול מורה על
עלוי גדול כזה – מהו התכן הפנימי של
שביעת הקדוש ברוך הוא שלא יהיה עוד
מבול לשחת הארץ.

ויש לבאר נקדת הבאור בזה: זה שבתחלת
הבריאה היה 'כל העולם פלו מים
במים' – הוא מפני שעדיין לא נבראה
מציאות היבשה. ואלו ענין המבול הוא,
לאחר שכבר נבראה מציאות הארץ, וכמו
שהיא במציאותה – מכסים אותה המים.
וההבדל ביניהם (ברותניות): העלוי דכל
העולם פלו מים במים בתחלת
בריאתו של עולם – מה שהעולם לא היה
נראה כמציאות בפני עצמו אלא בטל כליל
בכח האלקי המקימו – לא היה נרגש
במציאות העולם עצמו (פי לא היה עדיין ראוי

לכך), והעלוי דכל העולם פלו מים במים
היה רק מחמת זה שעדיין לא נבראה
היבשה (הארץ).

אמנם תכלית הכונה היא, שבטול זה
ימשך ויפצל במציאות הארץ
עצמה. וזהו דיוק לשון הפתוח 'מלאה
'הארץ' דעה את ה' פמים לימים מכסים',
כלומר, לא שהארץ תהפך למים, כי אם
כמו שהיא במציאות של ארץ תתמלא
בדעה את ה' פמים (כ"ף הדמיון) לימים
מכסים, היינו שהעלוי ד'כמים לימים מכסים'
הוא בהארץ עצמה.

אלא שכדי לפעל עלוי זה בהארץ עצמה
צריך להיות ההקנה של 'טבילת'
הארץ במי המבול – 'לשחת הארץ',
לבטל לפי שעה מציאותה של הארץ עד
שמכסה כליל במים. ובטול זה הוא הוא
הנותן כח, שגם כאשר אחר כך 'יבשה
הארץ', ימשך בטול זה ביבשת הארץ
עצמה. וזהו גם כן ענינם של מי המבול
לפי תכנם הרוחני – שביאו להכשיר את
מציאות העולם שתהיה 'כלי' לבטול זה
שיבוא לידי גלוי לעתיד לבא.

על פי הנ"ל יבאר גם כן זה שנשבע
הקדוש ברוך הוא שלא יהיה עוד
מבול לשחת הארץ: תכלית הכונה היא
שתהיה מציאות העולם דוקא, וכמו שהעולם
הוא במציאותו יהיה כלי לכל הענינים הכי
נעלים, כנ"ל.

והיות שהכשרה זו וכח זה כבר נתן
בעולם על ידי הטבילה במי
המבול, הרי שוב אין צורך 'לשחת', לבטל
מציאותו, ולכן נשבע הקדוש ברוך הוא
שלא יהיה עוד מבול (פי, אדרבה, תכלית הכונה
היא שתהיה מציאותה של הארץ) (חלק ל עמ' 20):



וישלח את הערב ויצא יצוא ושוב עד
יבשת המים מעל הארץ (ח יז)

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זי"ע

יש למהר לשוב בתשובה קדם שתבוא
הגאולה

יציא יצוא ושוב עד יבשת המים מעל
הארץ. פתבו הראשונים ז"ל כי
'יבשת' אותיות 'תשבי'. והנראה בזה על
דרך שאמרו בשם רבנו הרב איש היהודי
ז"ל מפרשישחא וזה לשונו: שובו שובו
מהר בתשובה, כי הזמן קצר ואין פנאי
עוד להתגלגל, כי הגאולה קרובה.

וזה הרמז בפסוק ויצא יצוא ושוב, רוצה
לומר אף אם חס ושלום יצא חלילה
מהדת רחמנא לצלן, ושוב, יכול לשוב

וענן באור המאיר על אומנם כל שרות
הבריות נוחה הימנו:

אהל ישכר

רבי ישכר דב מוואלברג ז"ע א

עקר מטרת הבריאה - התקדשות בתוך
עניני העולם הזה

תכלית הבריאה הוא שיתגלה כבוד
מלכותו בעולם, ודוקא כשיש
יצר הרע והאדם מתגבר כנגדו מתקדש
שם ה', וכשנח ויבניו היו בתבה נתעלו
מכל עניני עולם הזה כדוגמת המלאכים,
ונמצא שהבריאה היתה חסרה.

ומשום כך פשיצאו מן התבה ויחל נח
עשה עצמו חלין, כדי לקיים את
הבריאה שמטרתה היא וישע כרם בשביל
ישאל שהם כרם ה', שעל ידם ויתגל בתוך
אהלה מתגלה הודו המאיר לארץ - כי
'אהל' הוא לשון 'בהלו גרו' (איוב כט א):

**ומצרים ילד את לודים ואת ענמים ואת
להבים ואת נפתחים. ואת פתרים ואת
כסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת
כפתרים** (י יג-יד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא ז"ע א

לשון הרע מטיל שגאה בין רעים אהובים

כבר כתבנו (פסוק ו) כי ומצרים גימטריא
'לשון', רומז למשגל כחבר לשון
ומדבר לשון הרע ומוציא שם רע ולשון
תדבר און ומרמה תמיד. והנה בעל הלשון
בלשון הרע מוליך רכיל ומטיל שגאה
אפלו בין אחים ורעים, עד שבלשון הרע
מפריד איש מעל רעהו.

וזהו ומצרים, הוא בעל הלשון, בוא וראה
תולדות מעשיו הרעים, ילד את לודים
ואת ענמים, לודים מלשון לדה, וענמים
מלשון נעמים, כלומר, אפלו בני אדם שמיום
שנולדו הם נעמים אהובים ומדבקים באהבה
ורעות, בא בעל הלשון ונתן ביניהם להבי
המתלקת עד שהפרידם איש מעל אחיו.

וזהו ואת להבים ואת נפתחים, דהינו נתן
ביניהם אש להבות עד שהפתחים
והפרידם איש מעל אחיו. ואומרו נפתחים,
כלומר תחת אשר היו סתומים ומחברים
באהבה ורעות וזר לא יקרב אליהם, בא
בעל הלשון ופרץ סתמיהם ועשאם פתוחים,
כל הרוצה לכנס להרי הפתח פתוח:

בעל הלשון מדבר רעה גם על מי
שמטיב לו

ואת פתרים וגו', הפונה, דבעל הלשון

על כן אסור ליאש את עצמו לעולם, כאשר
הזהירנו אדמו"ר ז"ל כמה פעמים בלי
שעור. כי צריכין לקיים גם בעצמו 'אל תהי
כז לכל אדם' (שם פ"ד מ"ג) שלא לעבר על
אסור שפיכות דמים חס ושלום, כמבאר
שם בהתורה הנ"ל שהאסור אל תהי כז
לכל אדם הוא אסור שפיכות דמים וכו'.

כמו שכתוב שפד דם האדם וכו'. ואז את
דמכם לנפשתיכם. ודרשו רבותינו
זכרונם לברכה ומוקא בפרוש רש"י, לרבות
השופך דם עצמו. כי צריכין לדון את
עצמו לכף זכות, כמבאר בהתורה אומרה
לאלקי בעודי (בסימן רפב), כי מי יודע את
מקומו. והעקר שלא יתאש את עצמו מן
הצעקה לעולם (הלכות ערלה ה"ד אות טז):

כי בצלם אלקים עשה את האדם (ט ו)

צמח צדיק

רבי מנחם מנדל מוויז'ניץ ז"ע א

דבר תורה שנתגלה בחלום בבאור
הפסוק על דרך העבודה

בחלום נאמר לי פרוש הפסוק 'כי בצלם
אלקים עשה את האדם', כי עבודת
האדם צריכה להיות לצורך וילבן עצמו
מהחמירות שבו, כדי שיוכל להמתיק כל
הדינים ברחמים וחסדים. וזה מרמז 'כי
בצלם אלקים עשה את האדם', 'צלם' ראשי
תבות צ'רופ ל'בון מ'תוק, ש'בנה ע'שה
את האדם' - ש'יצרף וילבן את החמירות
כדי למתק הדינים:

ויחל נח איש האדמה וישע כרם (ט כ)

ייטב לב

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט ז"ע א

על האדם לשמר את התעוררות הנימים
הנוראים

ולכא מידי דלא רמיזא באורייתא, דכתיב
בפרשה דילן 'ויחל נח', רצה לומר
בהתחלת פרשת נח אז נעשה 'איש האדמה',
הפך מה שהיה בימים נוראים קרוב לשמים
ועוסק בדברים אלהיים. 'וישע כרם' וישע
מן היין וישפר', רצה לומר כי הימים ימי
בכורי ענבים והבציר, עד שמכח זה נתפלפל
דעתו ושכח מה שקבל עליו בימים הקדושים.

וזהו שהעידה תורה על נח, שגם בהיותו
איש עוסק בדברים האנושיים היה
'צדיק תמים'. וזה שרמזו נח נח נחא
לעילא נחא לתתא, רצה לומר בין בדברים
העליונים ובין בדברים התחתונים, שהיה
רוח המקום וגם רוח הבריות נוחה הימנו,

מיד, עד 'יבשת' המים, הרמז על ביאת
אליהו ה'תשבי' ועד בכלל, כמו שנאמר
(מלאכי ג כד) 'והשיב לב אבות על בנים':

וירח ה' את ריח הניחח (ט כא)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע א

אדם הגובר על יצרו גורם תענוג ונחת
רוח יותר מכל מלאכי מעלה

וירח ה' את ריח הניחח. איתא בבעל
הטורים מסורה ב' וירח, הקא,
ואידך 'וירח את ריח בגדיו' (להלן כו כז),
עין שם.

נראה על פי שאמר כבוד אדוני אבי מורי
ורבי: וירח ה' את ריח הניחח כו',
שהריח מהיכן בא הניחוח, הוא מחמת שאדם
יש יצר בו ואף על פי כן פוכש את יצרו
ועובד את ה', גלל כן ויאמר כו' לא אסיף
עוד כי יצר לב האדם רע מנעריו, כי על ידי
יצר הרע הוא התענוג, עד כאן דברי אבי.

ועל ידי זה השם יתברך מתלבש בישאל,
כנאמר (ישעיה מט ג) 'ישאל אשר כך
אתפאר', דאמר הצדיק רבי בער ו"ל
'אתפאר' מלשון התלבשות, מלשון 'ויתפרו
עלה תאנה' (לעיל ג ז), עד כאן דבריו. ולא
במלאכי מעלה, כי ההתלבשות מגדל התענוג
שיש לו מישאל יותר מכלם, כי יש להם
יצר הרע ואף על פי כן פוכשים אותו.

וזה וירח ה' את ריח הניחח כנ"ל שהריח
תענוג זה מה שמגיע מעבודת האדם,
וזהו גם כן 'וירח את ריח בגדיו', שהריח
שבגדי אדם הם בגדיו שמתלבש בהם, ועל
ידי כן רחם עליהם, והבין:

ואז את דמכם לנפשתיכם אדרש (ט ה)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב ז"ע א

אין לאדם לדון את עצמו לחובה, כי
גם את מקום עצמו אינו יודע

צריכין לדון גם את עצמו לכף זכות, אף
על פי שהוא יודע מכאובי נפשו
ורבוי פשעיו כי עצמו מספר וכו', אף על פי
כן צריף לקיים גם בעצמו אל תדין עד שתגיע
למקומך כמו שצריכין לקיים בחברו אל תדין
וכו' (אבות פ"ב מ"ד). כי בודאי גם מקום עצמו
אינו יודע, כי בודאי אינו יודע מאיזה מקום
נמשך וכל מה שעברו עליו בכל הגלגולים,
ומאיזה מקום נמשכין עליו היצרים רעים
והמתשבות רעות שלו וכו' וכו'.

מדת העצבות מזיק מאד לעבודת
הבורא (ד"ה עוד בפסוק הנ"ל):



תפלה

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

יש לכנס לדבורי התפלה עם כל הגוף

בא אתה וכל ביתך אל התבה. שמעתי
בשם הרב איש אלקים מורנו דב בער
מאזריטש ז"ל 'בא אתה' וכל גופך 'אל
התבה' הדבור (פרשת נח):

אהבה ויראה

טוב להתישב בהתחלת למוד תורה ותפלה
ושבחי ותפלה - מפני אהבתו ותפלה
רוצה לעשות רצונו 'תפלה בזה' (פרשת נח):



אור לשמים

רבי מאיר מאפסא זיע"א

מודע מיד בתבת 'ברוך'

בשם כבודו הרב מוה' דב בער זצלה"ה
שאמר: 'שהעולם מודעוין באמרם
תבת ה', ואני מודעוין תכף בתבות ברוך
(ד"ה ויאמר ברוך):



שם משמואל

רבי שמואל מפוסקטוב זיע"א

מרוק וטהרת צלם אלקים

על ידי התפלה שאדם מתדבק ומתחבר
לצד הקדושה נעשה מרוק וטהרת צלם
אלקים (תרע"ד):



תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף הכהן זיע"א

על ידי העסק בתורה יוכל להתפלל

בכונת הלב ובמחשבה זכה

ועצה יעוצה לעסק בתורה קדם התפלה
ולאחר התפלה, ויהיה עסק התורה
בדחילו ורחימו שהם י"ה, ואז מתעברין
קדרותא וחשוכא של עניני הנ"ל מן צלותא,
ואז יוכל להתפלל בכונת הלב ובמחשבה זכה
והתפלה מקבלת (פרשת נח):



תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

טעות הבגלי עסקים הסבורים שאין

ביכולתם להתפלל כמו היושבי אהלים

וזהו טעות הבגלי עסקים, שברעתם שאין
יכולים להתפלל כ"כ כמו היושבי אהלים.

העקר הדרך והעצה לאמונה, היא הכנעה
ושפלות, לבל להיות חכם בעיני
עצמו (פרשת נח):



דין

דברי שלום

רבי שלום מקוידניוב זיע"א

קבלת דין באהבה

את האלהים - אפלו כשבא עליו רח"ל מדת
הדין, "התהלך נח" - התהלך בנחמא, רצה
לומר שקבל [מדת הדין] באהבה:



ישרש יעקב

רבי יעקב יהודה מנדורין זיע"א

על ידי קבלת הדין באהבה מתמתקים

הדינים

במדרש, נח נח - נייחא לעליונים נייחא
לתחתונים. הינו אם האדם מקבל
עליו באהבה כל מה שבא עליו ונייחא הוא
לו, אז נייחא לעליונים, פי' נעשה באמת
טוב מלמעלה ונמתק עליו הדינים:



חזוק

ישמח ישראל

רבי יחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

חזוק בכל מצב

אף אם יודע האדם בעצמו שמכף רגלו
ועד ראשו אין בו מתם, ומלכלך ומטנף
בכל מיני טנופים, ואיד יבוא אל שער המלך
בלבוש שק, אעפ"כ יחזק את עצמו, ויבטח
באבינו שבשמים החי וקיים כי אין חקר
לגדלתו וכו' (אות י):



חכמה

בית פנחס

בשם רבי חיים מקראסנא זיע"א

שנוי הר"ת של התבה 'חכמה'

לשעבר היה הר"ת של 'חכמה' ח"לו מ'פניו
כ"ל ה'ארץ, ועכשו בעור'ר הר"ת
של 'חכמה' כ"י מ'לאה ה'ארץ ח'מס:



שמחה

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

עקר עבדות ה' להיות תמיד בשמחה

עקר עבדות ה' שיהיה תמיד בשמחה, כי

כיון שסורו רע, אפלו מי שעושה לו טובה
ומאכילו ומשקהו, מדבר עליו רעה ומוסרו
ונלחם עמו. וזהו ואת פתרים, קרי בה' פת
ימסר, כלומר, אפלו מי שאוכל פתו מוסרו
ומפסידו. ואת פתרים, קרי בה' כוס ילחם,
אפלו מי ששותה כוסו נלחם עמו. והנה
בעל הלשון על ידי לשונו שמטיל שנאה
בין איש לרעהו מביא אותם לידי שפיכות
דמים, וזהו אשר יצאו משם פלשתים, פלשתים
גימטריא 'שפיכות דם'. ואת פתרים מלשון
פפירה, לומר לך דבעל הלשון כופר בעקר,
כמו שנאמר (תהלים יב ה) 'אשר אמרו ללשוננו
נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו'.

והנה כפתורים יש בה אותיות 'כופרים',
ועוד תי"ו רומז לתורה, לומר
שכופרים בתורה. ועוד, כל השמות הללו
של בני מצרים מסימים ב'מי', לומר שבעלי
הלשון כופרים בה' ואומרים 'מי אדון לנו':



ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ
שנער וישבו שם (יא ב)

מהרי"ד מבעלזא

רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א

הזירות שלא לנטות מדרך הישר ולו

סטיה קלה

ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה. כשאדם
מתחיל חס ושלום להסיע עצמו
מקדמונו של עולם, דהינו שנוטה קצת
מהדרך הישרה, מיד מוצא בקעה שהוא
מקום נמוך - לפל שם, והולך ונופל דרגה
אחר דרגה חס ושלום, אם אינו מתחזק
לשוב לדרך הישרה, כי בדרך שאדם רוצה
לילך מוליכין אותו (מכות י):

• לשונות של אור •

אמונה

חלקת יהושע

רבי יחיאל יהושע מביאלא זיע"א

בדורנו עקר העבודה באמונה

איתא בנעם אלימלך (ד"ה א"י בדורותיו), שבכל
דור יש ענין מצוה שצריך להזהר
בה יותר, בדורו פותח היה ענין ציצית,
בדורנו כול להיות ענין שבת קדש, ואמונה:



ישמח ישראל

רבי יחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

העצה לאמונה - הכנעה ושפלות

כי אדרבה נהפך הוא שהם יכולים להתפלל יותר, כי יתרון האור הוא מתוך החשך דוקא כו' (ד"ה מים רבים):

ברכת דוד

רבי דוד מטאלנא זיע"א

התפללות בתפלת הצדיקים

הגם שתפלתו אינה הגונה וראויה, מ"מ על ידי התכלותו בתפלת עושי רצונו, ומעתיר בכל יום 'חוסה על עמלו', ומקים שלש תפלות שמו"ע בכל יום, מתעלים גם התפלות שלו ומתקנים כל הפגמים וכל

החסרונות נשלמים (פרשת נח):

עטרת ישועה

רבי יהושע מדו"קוב זיע"א

על ידי תפלה בהתלהבות נצולים מחבלי משיח

הגאולה היה צריך להיות עם חבלי משיח וכו', אבל העצה, 'עשה לך תבת עצי גפר', נקראת התפלה שמתפלל בלהבת אש (פרשת נח):

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

הארת תפלת שחרית בכל התפלות

העקר היא תפלת שחרית, כשהאדם מתפלל אותה באור הפונה זה מאיר לו בכל התפלות - שיוכל להתפלל גם מנחה וערבית בהארה עליונה וכו'.

המתקנת הדינים על ידי תפלת מנחה בהתלהבות

על פונה זו נתקן תפלת מנחה, שאז נטו צללי ערב ומתחיל שליטת הגבורות, ועל ידי תפלת המנחה באשיות והתלהבות מבטלים וממתיקים כל הגבורות (פרשת נח):

אוצרות גאוני הדורות

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליו (ו כא)

קבץ מאמרים ואגרות

רבי אלחנן בונים וסרמן זצ"ל

אסור הנאה ממזון העולם כדיו עיר הנדחת

המלות נראות כמו יתרות, כי פיון שנצטוו לאסוף מכל מאכל, ודאי הוא לצורך אכילה ולא להציע בהן את המטות. ועוד, 'מכל מאכל אשר יאכל', משמע שהכתוב מפרש מהו 'מאכל' - 'אשר יאכל', כמו הכתוב (שמות כה לא) 'מנרת זהב טהור מקשה וגו' ממנה יהיו, שלא ידענו מהו 'מקשה', ומפרש 'ממנה יהיו', אבל 'מאכל' אין צריך שום פרוש, ואין צריך לפרש 'אשר יאכל'.

והנה ידוע כי קדם המבול היו טבע כל הברואים יותר חזק וטוב מכפי שהם עכשו, ואריכות ימי חייהם תוכיח, ומפרש במדרשים (ב"ר לו יא) כי היו זורעים רק פעם אחת בארבעים שנה, והאור בכל השנה היה אצלם כמו אצלנו בין פסח לעצרת (שם), ותינוק בן יומו היה כחו חזק יותר מכחן של שדים וכו', ואם בן אין ספק כי גם הפרות אז היו משגין בטוב טעמן וריחן מחפירות המצויין אצלנו.

ונח שהיה נביא ידע כי לאחר המבול לא יהיו עוד מאכלים האלו, ואם בן היה עולה על הדעת להציל כל אשר אפשר להציל להשאירן שהיו לימים הרבה, כמו שעשה יוסף בשני השבע, ועל בן בא הכתוב להזהירו ולתת שיעור וקצב שלא לאסוף מאכל אלא כשעור אשר יאכל ולא יותר.

את האלהים התהלך נח, שהיה צריך סעד לתמכו, אבל בנה דכתיב כי אתה ראיתי צדיק ולא כתיב תמים, דבנה לא היה צריך לנח סעד, כתיב 'לפני'.

ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס (ו יא)

הרי בשמים

רבי יצחק בדרשי זצ"ל

השחתת הארץ בגזל פחות משוה פרוטה

נראה כמה שדרשו רז"ל במדרש (לא ה), איזה הוא חמס ואיזהו גזל, אמר רבי חנינא חמס שאינו שונה פרוטה, גזל ששונה פרוטה, וכך היו אנשי דור המבול עושים היה אחד מהם כו' זה נוטל פחות משוה פרוטה כו', עד כאן.

נמצא שהשחתה שהיו עושים דור המבול בעיני הבריות לא היה נראה השחתה, משום שהיה פחות משוה פרוטה, וכפי הדין אינו גזל ואינו יכול להוציאו בדין, אבל בעיני הקב"ה היה דוקא השחתה, שכן אמר הקב"ה עשיתם שלא כשורה.

זהו פונת הפסוק באמרו ותשחת הארץ לפני האלהים, פיון דותשחת הארץ ודאי שהוא לפני האלהים, אלא הפונה הוא דותשחת הארץ דוקא לפני האלהים ולא לפני דיני בשר ודם, ומה זו השחתה שהיא דוקא לפני האלהים, ומתרג' ותמלא הארץ חמס שאינו שונה פרוטה, ואינו יכול להוציאו בדין לפני דיני בשר ודם.

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח (ו ט)

יעלת חן

רבי אריה יהודה ליב תאומים זצ"ל

נח היה צריך סעד לתמיכה בשעת נסיון

פרש רש"י: ובאברהם הוא אומר (ו א) 'התהלך לפני', 'אשר התהלכתי לפני' (כד מ), נח היה צריך סעד לתמכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. הקשה בספר ווי העמודים הלא גם בנח כתיב (ו א) 'כי אתה ראיתי צדיק לפני', ומה בין 'לפני' או בין 'לפני'.

והנראה לפי עניות דעתי לישוב על פי מה שכתבתי לעיל בזה מה דמרזו החלוק בין אברהם לנח, הינו על פי מה שכתב רש"י (להלן י א) 'היה תמים הינו בנסיון. והנה מצינו באברהם דכתיב (ו כו) 'בעצם היום הזה נמול אברהם', ופרש רש"י משום שאמרו רשעי הדור שאם ימול עצמו יתרגוהו. הרי שאברהם מסר עצמו לעמד בנסיון אף בלי הבטחת השם יתברך לו שיצילו מהם.

אבל בנח מצינו 'הקמתי את בריתי' כו' (ו יח), פרש רש"י ברית היה צריך שלא יתרגוהו רשעי הדור, הרי שעמד בנסיון אף על ידי ברית ברית מהשם יתברך, וזהו הפונה נח היה צריך סעד לתמכו, ואברהם לא היה צריך.

והנה כל זה דהיה צריך סעד לתמכו, הינו בזה שיעמד בנסיון דיקרא על ידי זה 'תמים', אבל בשאר צדקות יש לומר דאף נח לא צריך סעד לתמכו. ובזה אתי שפיר, בנה דכתיב גבי נח איש צדיק תמים, דמיחסהו גם במעלות 'תמים', מסים

רָמְזוּ על מִבְּיַשׁ חִבְרוּ וּמִלְכִּין פְּנִיּוֹ אֶפְלוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וּרְצוֹנוֹ לומר שִׁפְפָה דָם הָאָדָם בְּתוֹךְ הָאָדָם עֲצָמוֹ, שְׂמִיכָלִיעַ דָּמוֹ בְּתוֹכּוֹ דְּאִזִּיל סוּמְקָא וְאַתִּי חִינּוּרָא (ב"מ נח:), וְזֶהוּ בְּאָדָם, רְצוֹנוֹ לומר בְּתוֹךְ הָאָדָם כְּמוֹ שְׂפִתְכֵתִי. גַּם הוּא דָּמוֹ יִשְׁפָּף בְּעוֹלָם הַבָּא בְּנוֹדָע, וְאֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. לָמָּה, כִּי בְּצִלְם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, שֶׁהוּא הָאִוֶּר הַמַּעֲזִיב הַפְּנִים כְּמוֹ הַדָּם - עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכִמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ בְּגִמְרָא (ברכות נה:), עַל רַב יְהוּדָה שֶׁאֲמָרָה לִיה מִטְרוּנָא פְּנִיךָ כְּמַגְדְּלֵי חֲזִירִים, וְאָמַר לֵה אֲסוּר לָנוּ, אֲלָא 'חֲכַמְתָּ אָדָם תֹּאִיר פְּנִיו' (קהלת ח א), וְזֶה גֵרָם לְהוֹצִיא דָּמוֹ שֶׁהוּא אִוֶּר אֲדָרְבָּי, לְכַף גַּם הוּא דָּמוֹ יִשְׁפָּף, רְצוֹנוֹ לומר כְּמוֹ שְׂפִתְכֵתִי.

וַיֹּאמֶר ה' הֵן עָם אֶחָד וְשִׁפְפָה אַחַת לְכָלָם וְזֶה הַחֹלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצֵר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת (יא ו)

צִמְח צִדְקָה

רַבִּי מִנְחֵם מִנְדֵּל מִנִּיקֶלְשְׁבוּרְג זצ"ל

דּוֹר הַהַפְלָגָה נִדְוָנוּ כִּיחִיד הָאוֹמֵר לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה

וַנִּרְאֶה דְּאֲמָרוּ רַבִּי (סנהדרין קט:). חֲטָא דּוֹר הַהַפְלָגָה הָיָה שֶׁבִּקְשׁוּ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, וּבְמַסְכַּת סִנְהֶדְרִין (סא:). מִבְּאֵר יַחֲדִי הָאוֹמֵר אֵלַי וְאֶעֱבֹד עֲבוֹדָה זָרָה נִדְוָנוּ עַל אֲמִירָה, אֲבָל רַבִּים הָאוֹמְרִים גִּלְף וְנַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה אֵינָן נִדְוָנִין עַד שֶׁיַּעֲבֹדוּ, וּמִבְּאֵר שֶׁם הַטַּעַם דְּרַבִּים עֲבִידֵי דְמִימְלָכִי וְיַחֲדִי לֹא מִימְלָךְ.

וְאֵם כֵּן פָּאן בְּדוֹר הַהַפְלָגָה אֵלּוּ הָיוּ נִחְשָׁבִים כְּרַבִּים לֹא הָיוּ רַאיוּנִים לְדִין, אֲמָנָם בְּהִיּוֹת שְׁלוֹם גְּדוֹל בִּינֵיהֶם הָיוּ כָּלָם נִחְשָׁבִים כִּיחִיד, וּבְדִכְתִּיב 'וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אָמֵה אֶל אָמֵה.

וְלִזְזָה בְּנוֹתָ, הַקִּבָּה רְצָה לְדוֹנָם כִּיחִיד לְכֵן אָמַר הוּא עָם אֶחָד גו', אֵף עַל פִּי שֶׁהָיוּ 'עָם' מִכָּל מְקוֹם נִחְשָׁבִים כְּאֶחָד וְשִׁפְפָה אַחַת לְכָלָם, וְעַתָּה לֹא יִבְצֵר גו' רְצָה לומר דִּלְא מִימְלָכִי, לְכֵן נִידוֹנָם 'הִבָּה נִרְדָּה' גו'.

הַכֶּנֶת מִזוֹן הַתִּבְיָה

שִׁפְתֵי נָח

רַבִּי מִרְכְּבֵי הַכֶּנֶת זצ"ל

הַעֲנֵנֶת מִזוֹן הַתִּבְיָה כְּדִי שֶׁתְּחוּל עֲלִיו הַבְּרָכָה

וְאֵתָה חֹח לָךְ מִכָּל מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאִסְפַּתְּ אֶלֶיד וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאֹכְלָה (י כא). וְזֶה שֶׁאֲמַר בְּמֵאֲכָל 'חֹח לָךְ' גַּם כֵּן צִוְּהוּ שֶׁיִּהְיֶה סְמוּי מִן הָעֵץ כְּדִי שֶׁתְּחוּל בּוֹ הַבְּרָכָה, כִּי

וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעֲת עֶרֶב וְהָיָה עֶלָה זֹאת טָרַף בִּפְיָה וַיֵּדַע נֹחַ כִּי קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ (ח יא)

חֲדוּשֵׁי מַהְרִי"ל דִּיסקִין

רַבִּי מִשָּׁה יְהוֹשֻׁעַ יְהוּדָה לִיב דִּיסקִין זצ"ל

בְּקִיעַת הַתְּהוֹם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

יֵשׁ לְדַקְדָּק לְפִי דְבָרֵי הָאוֹמֵר (ובחסים קיג:). שֶׁהִבִּיָּא אֹתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְפִי זֶה קָשָׁה מְנָא יָדַע שֶׁקָּלוּ הַמַּיִם מִמָּה שֶׁהִבִּיָּא עֶלָה זֹאת, הֲלֹא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה מִבּוֹל.

וַנִּרְאֶה לומר שֶׁעָקַר הַסֶּפֶק הָיָה אִם יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּתְיַבְּשׁוּ לְגִמְרֵי אִם לֹא, וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָאֲמָנָם שֶׁלֹּא הָיָה שֶׁם הַגֶּשֶׁם אֲשֶׁר הִמְטִיר ה' אֶרְבָּעִים יוֹם, וּבְדִכְתִּיב (יחזקאל כב כד) 'אֲשֶׁר לֹא גִשְׁמָה בְּיוֹם זֶעַם', אֲבָל עַל כָּל פְּנִים הָיָה שֶׁם מִים מִמַּעֲיָנוֹת הַתְּהוֹם שֶׁנִּבְקְעוּ גַּם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּכְדִמּוּכַח קָרָא דְכִתִּיב (י ו יא) נִבְקְעוּ 'כָּל' מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה.

וְלָכֵן כִּשְׁהִבִּיָּא עֶלָה זֹאת יָדַע נֹחַ שֶׁרַק קָלוּ הַמַּיִם אֲבָל לֹא נִתְיַבְּשָׁה, דָּאִי יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּתְיַבְּשׁוּ לְגִמְרֵי לָמָּה חֲזָרָה אֵלָיו, שָׂאִין לומר שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ אֲכָל שְׂעִדִּין לֹא הִצְמִיחַ לָכֵן חֲזָרָה, וְדִהְיִי מִצָּאָה אֲכָל אֶת הָעֶלָה זֹאת וּמִסְתַּמָּא הָיָה שֶׁם עוֹד עֲלִים לֹאֲכִילָהּ, אֲלָא עַל פְּרִיָּה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מִצָּאָה אֶרֶץ שֶׁל יִבְשָׁה וְלֹא מִצָּאָה קֵן לָהּ, לָכֵן הוּא אוֹמֵר וַיֵּדַע נֹחַ כִּי קָלוּ הַמַּיִם 'מֵעַל' הָאָרֶץ, רְצָה לומר 'מֵעַל' דְּרַק מִלְמַעְלָה הוּקְלוּ, אֲבָל יֵשׁ עֲדִין מִים בְּכָל הָאָרֶץ.

לֶחֶם אֲשֶׁר

רַבִּי אֲשֶׁר אֲנִשִּׁיל יְהוּדָה מִלֵּךְ זצ"ל

בִּיאַת הַיּוֹנָה לַעֲת עֶרֶב

וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק מֵאִי זֶהוּ שֶׁאֲמַר 'לַעֲת עֶרֶב', הָיָה לוֹ לומר 'וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה בְּעֶרֶב', וּמֵהוּ 'לַעֲת עֶרֶב'. וַיֵּשׁ לומר עַל פִּי פִשְׁטוֹת, דִּהְיִי רַש"י ו"ל כְּתִב לְקַמֵּן שֶׁכָּל יְמוֹת הַמִּבּוֹל לֹא שִׁמְשׁוּ הַמַּזְלוֹת וְלֹא הָיָה נֶפֶר בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה, וְאִם כֵּן אִי אֶפְשָׁר לומר 'וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה בְּעֶרֶב', כִּי אִזּוֹ תִּמְרִיד הָיָה עֶרֶב דִּהְיִינוּ חֲשׂוֹף, עַל כֵּן אָמַר וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעֲת עֶרֶב דִּיקָא, דִּהְיִינוּ שֶׁהָיָה אִזּוֹ לְפִי חֲשָׁבוֹנוֹ שֶׁל נֹחַ הָעֵת שֶׁל עֶרֶב אִם הָיָה הָעוֹלָם כְּמִנְהֻגָּה, וְהַמַּזְלוֹת הָיוּ מְשֻׁמָּשִׁים כְּתִקְוָנָם.

שִׁפְפָה דָם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּף כִּי בְּצִלְם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם (י ט)

וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל

רַבִּי נַחֲמֵאשׁ זצ"ל

עֲנֵשׁוֹ שֶׁל הַמִּלְכִּין פְּנֵי חִבְרוּ

וַעֲדִין יֵשׁ לומר לֹא אֲאָסֶף רַק כִּשְׁעוֹר הָיָה, אֲבָל אֲקַמֵּץ בְּשָׁנָה הַזֹּאת מִפְּיוֹתֵינוּ לְמַעַן הַשְּׂאִיר לְיָמִים יְבוֹאוּ, עַל זֶה הִזְהַר עוֹד וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאֹכְלָה, וְהִינוּ שְׁנִצְטָה שְׁלֹא לְהוֹתִיר מִהֶן.

וְטַעַם דְּבָר זֶה אֶפְשָׁר לומר, כִּי הָיָה אִזּוֹ דִּין כָּל הָעוֹלָם כָּלּוּ כְּדִין עִיר הַנִּדְחָת שֶׁאֲסוּרָה בְּהִנָּא, וְלֹא הָיָה רִשְׁאִין לְהַנִּית רַק כִּפִּי הִתְקַרַח לְקִיוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְעוֹד אֶפְשָׁר לומר טַעַם אַחֵר, כִּי אֲסוּר לְאָדָם לְבַקֵּשׁ טוֹבוֹת לְעַצְמוֹ לְהַתְעַשֵּׂר מִחֶרֶץ הָעוֹלָם, וּלְעוֹלָם לִישְׁתַּף אֵינִישׁ נִפְשִׁיָה בְּהָרִי צִיבּוּרָא (ברכות ל:).

וַיֹּאמֶר ה' לִנְח בֹּא אִתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתִּבְיָה כִּי אֶתָּה רִאשִׁית צִדִּיק לְפָנֵי בְּדוֹר הָזֶה (י א)

יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב

רַבִּי יַעֲקֹב מִשְׁלֵם אוֹרֶנְשֵׁיִין זצ"ל

רִשְׁעַת דּוֹר הַמִּבּוֹל שֶׁלֹּא הָיוּ מִקְבְּלִין תּוֹכָחָה

לְשׁוֹן 'לְפָנֵי' עַל פִּי הָא דְאֲמַרִּין בְּש"ס דְּשִׁבְתָּ (נה:), דְּמִדַּת הַדִּין אָמַר שְׂרָאִי לְהַעֲנִישׁ לְצִדִּיקִים לְפִי שֶׁלֹּא הוֹכִיחוּ אֶת בְּנֵי דוֹרָן, וְאָמַר הַקִּבָּה גְּלוּי וַיֵּדוּעַ לְפָנֵי שְׂאֵף אִם הָיוּ מוֹכִיחִין לֹא הָיוּ מִקְבְּלִין, וְהָיָה טַעַם מִדַּת הַדִּין אִם לְפָנֶיךָ גְּלוּי - לְפָנֶיךָ מִי גְּלוּי.

וְזֶהוּ עֲנֵשׁ עַל הַמַּחֲשָׁבָה, כְּמוֹ מִי שֶׁנִּתְכַּפֵּן לְכַשֵּׁר חֲזִיר וְעֶלָה בִּידוֹ בְּשֶׁר טָלָה, וְכִמּוֹ הָא דְקָאֵמַר הַש"ס (קידושין פא:). בְּאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָה בְּזִיר וְשִׁמְעַת בְּעֶלָה וְהַפֵּר לָהּ, וְהָיָה לֹא יָדָעָה שֶׁהַפֵּר לָהּ בְּעֶלָה וְהִיתָה שׁוֹתֶת יַיִן וְכו', דְּאֲמָרוּ חַז"ל דְּצִרִּיכָה סְלִיחָה וְכַפָּרָה, וְהִינוּ שֶׁעַל צַד הַדִּין עוֹנָשִׁין עַל הַמַּחֲשָׁבָה, אֲמָנָם מִצַּד רַחֲמֵי ה' אֵין עֲנֵשׁ עַל הַמַּחֲשָׁבָה, וּלְכַף נֶאֱמַר 'וְה' יִסְלַח לָהּ' אֵף שֶׁעַל פִּי הַדִּין חִיבָהּ.

וְלָכֵן אֵף שֶׁכָּל עֲנֵין דּוֹר הַמִּבּוֹל נֶאֱמַר אֲלֵקִים, בְּזֶה נֶאֱמַר 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל נֹחַ בֹּא אִתָּה וְכָל' אֶל הַתִּבְיָה', שֶׁמִּצַּד הַדִּין הָיָה חִיב לְפִי שֶׁלֹּא הוֹכִיחַ אֶת בְּנֵי דוֹרוֹ, אֲמָנָם ה' שֶׁהוּא מִדַּת הַרַחֲמִים לֹא יַחֲשֹׁב לוֹ זֶה לְעוֹן, לְפִי שֶׁגְּלוּי לְפָנֵי רִשְׁעַת דּוֹר הַמִּבּוֹל שֶׁלֹּא הָיוּ מִקְבְּלִין תּוֹכָחָה, וְאֵף שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ לֹא יָדַע אִם לֹא יִקְבְּלוּ תּוֹכָחָה, אֵין זֶה רַק מַחֲשָׁבָה בְּטוֹל מִצָּנָה, וּמִצַּד הַרַחֲמִים אֵין עוֹנָשִׁין עַל הַמַּחֲשָׁבָה. וְזֶה כִּי אֶתָּה רִאשִׁית צִדִּיק לְפָנֵי בְּדוֹר הָזֶה שֶׁלֹּא הָיוּ מִקְבְּלִין תּוֹכָחָה, וְאֵף שֶׁלְּפָנֶיךָ לֹא הָיָה גְּלוּי, לְפָנֵי גְּלוּי כִּי נִכּוֹן הָיָה שֶׁלֹּא הוֹכִיחַ אוֹתָם.

ישלח ברכתו ויהיה לאכלה לשבעה, ועל זה סים והיה לך ולהם לאכלה.

לפי זה מישב אם כפשוטו שהכין כדי שביעה ממש לכלם על שנה תמימה, אם כן למה לא הזכיר הנס שהחזיק מועט את המרבה ונכנסו כל האכלין להתבה.

דברי שאול

רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל

מזונותיהם של הבעלי חיים ממזונות הראויים לאדם

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל והיה לך ולהם לאכלה. לפי עניות דעתי הפונה, דהנה כבר אמרו (כ"ד כ"י) בשעה שאמר הקב"ה לאדם הראשון 'קוץ ודרדר תצמיח לך' ולגו עיניו דמעות, ואמר אני וחמור נאכל באבוס אחד, ואמר רבי לוי הלואי עמדנו בראשונה.

ולפי זה בעת שהחריב העולם ולא נשאר רק נח ובניו, רצה הקב"ה בטבע שכל הבעלי חיים יאכלו מאכל אחד, וגם האדם יאכלו מאכל זה, וזה שאמר ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל והיה לך ולהם לאכלה, והינו שנתן הקב"ה בטבע שיהיה המאכל נאכל לבני אדם ולכל הבעלי חיים בשוה.

ובזה יתישב מה שהקשו פלם איך היתה התבה מכילה שיהיו כל מיני מאכל בתוכה לאדם ולבהמה על שנה תמימה, ועין בספר טל אורות להקרבן ראשית (דף מ"ג בשער שביעי אור ישראל) מה שכתב בזה שהיה על פי גס הברכה שורה בהמאכל אשר הכין, ולפי עניות דעתי מה שכתבתי נכון יותר.

צמח דוד

רבי יוסף דוד משאלוניקי זצ"ל

הבאת מזונותיהם של הבעלי חיים על ידי המלאכים

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך. מה שנאמר 'ואתה' אף על פי שעמו היה מדבר, הוא מבאר במה שכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ג), כשאמר הברוך הוא לנח שינקח מכל מין ומין אמר מי יוכל לקח אותם, ויכדו מלאכים הממנים עליהם, וכל אחד הביא מהמין שהוא ממנה עליו, והביא מזונותיו עמו אל התבה.

וזהו שפתחלה כתיב 'ותביא אל התבה', ואחר כך כתיב 'ובאו אליך', משום דאחר שאמר ליה 'ותביא אל התבה' אמר מי יוכל לקח אותם, לכן חזר הברוך הוא ואמר 'ובאו אליך', כלומר מאליהן יבואו, והינו שהמלאכים הביאו והביאו מזונותם עמם. ולכן אמר ואתה קח לך, כלומר הממנים הביאו מזונות לבעלי חיים ואתה תקח לעצמך.

קול אליהו

רבי אליהו מוילנא זצ"ל

הכנת מזון כדי שיעור בליעה בלבד

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל. יש לומר דהפונה שצוה לו הקדוש ברוך הוא להכין כביצה לסעודת אדם, וכמו שדרשו רז"ל בתורת כהנים פרשת שמני (פרק ט) ובמסכת יומא (פ), וכן לכל הבריות שיעור בליעתן לסעודה, והקב"ה

אי אפשר שיהיה מקום מספיק למאכל שנים עשר חדש לכל הבהמות לפילים ולראמים, והתבה כלה לא היתה מספיקת למאכלם יום אחד, לכן צוה שאם יהיה סמוי מן העין ואפלו שיהיה דבר מועט נספיק לו ולהם, וזה שאמר ואספת אליך והיה לך ולהם לאכלה, כי מאחר שאמר 'ואתה קח לך מכל מאכל' למה אמר 'והיה לך ולהם לאכלה', למה יקחוו - ודאי לאכילה, אלא לרמז למה שאמרנו.

תפארת יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

מזונותיו של נח ובני ביתו הספיק בדרך גס לכל הבהמות והחיות

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך והיה לך ולהם לאכלה. ונראה לפרש דודאי כבר אמרו כי היה התבה קטן מהכיל כל המינים מבהמות חיות ועופות רק היה בדרך גס, אבל גם בזה יכבד על נח להכין צידה לכל כי רב הוא, וגם וכי היה יודע כל המינים עד שבאו אל התבה, וגם לא ידע עדין אם שבעה או שנים, ואם כן איך יכין מזון רק לשנים וכאמת יבואו שבעה.

אבל הקב"ה אמר לנח שאין לו להכין רק מאכל לעצמו ולבני ביתו י"ב חדש, ויהיו מספיק גם לבהמות וחיות ועופות גם כן בדרך גס. וזה אמרו ואתה קח לך מכל מאכל, שיהא מאכל רק 'לך', ומכל מקום יהיה לך ולחית ארץ לאכלה, והוא גס פלא שנתברך המזון, שהספיק לכל אף שלא הכין רק לעצמו ובני ביתו.

מעשי צדיקים

מכר לכפרי השני חצי מהאתרוג. **בהגיע** לביתו מהר להזעיק את חתנו המפלג, והראה לו בהתרגשות את חצי האתרוג שרכש בדמים מרבים, הדבר היה לחוכא ואיטולולא והפכרי לא הבין מה החסרון בדבר, עד שחתנו הסביר לו כי טוב יותר אתרוג שלם אף כי אינו הדר כל כך, מחצי הדר שפסול.

מן הדבר אם אחד מקים את כל המצוות, הגם שאינו חסיד לפנים משורת הדין, הוא 'תמים' הגם שאינו מהדר, אבל המקום חציו הוא רק חצי יהודי, ונקרא חסר, זה שאמר הכתוב 'נח איש צדיק תמים היה בדורו', בין אנשי דורו, אהוב בעיני הבריות יען שהתנהג עמם ב

כשנסע בחזרה לביתו פגע בכפרי מהכפר הסמוך, והתפאר בפניו על כך שהרב בחר עבור חתנו המפלג אתרוג הדר, שאין דומה לו, התקנא השני ובקש גם לי נצרך אתרוג עבור חתני, שהוא לא פחות במעלה מחתנו, אך הכפרי הראשון הודיע לו, "כעת כבר לא תשיג אתרוג כה מהדר, כי את האחרון אני רכשתי בדמים מרבים".

אמר הכפרי מהכפר הסמוך, "איעצך עצה טובה, נחלק האתרוג לשנים ואקח אני החצי, כי שמעתי ששנים יכולים לברך בשתפות על אתרוג אחד. העצה העמקה נכנסה ללבו ועשה כן, לקח חצי מהמחיר ששלם עבור האתרוג, ובתמורה

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדורו (ו ט)

אפשר לפרש כי יש חסידים ומדקדקים רק במצוות שבינם לקונם, ויש להפך, עושים צדקה וחסד אך אינם מדקדקים בשלמות בינם לקונם, אבל יהודי צריך להיות שלם ולא חצי, וזה אשר נצטוונו (זברים יח יג), 'תמים תהיה עם ה' אלקיך'.

הדבר דומה לכפרי שחתנו היה תלמיד חכם, וקדם סכות בקשו חתנו שבעת שיזמנו לעיר הסמוכה, שילך לרב וירכש עבורו אתרוג הדר, הפכרי שהעריך את חתנו ושמח על הבקשה הנדירה, מהר לעשות כדבריו כשהוא משלם במיטב כספו.

מצליח לדדות, משהגיע אליו הוציא בשניו לחמניה מהסל וזרק לעברו, והכלב המשיך בדרך אלו.

בשפיר זאת דפק רבי אליהו לופיאן על השלחן והרעים בקולו לאזני שומעיו, "הבעלי חיים לא חייבים בחסד, הדבר טבוע בהם, אבל אנחנו שחייבים, מה יהיה עמנו". (תולדות חיינו של רבי אליהו לופיאן)

ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה כי אתה ראיתי צדיק לפני (ו א)

מי שהיה רואה את החסיד המפרסם **רבי זלמן בריזל** ז"ל בעת תפלתו דבר יום ביומו, היה עומד ומשתומם לנכח המחזה, סמוך לכתל מזרח עומד היה עטוף בטליתו, משליך את כל תשעים שנותיו מאחורי גוו, וכל עצמותיו אומרות תפלה, זעקותיו בוקעות ועולות מקירות לבו, גופו מרתת ומזיע בעבודתו, וכלו אחוז להבת אש.

שנה ארפה דבר יום ביומו, עמד ושפר את לבו לפני אביו שבשמים, לא בלחישת ולא באמירה, אלא בזעקות גדולות ונוראות עד לב השמים, כל תבה נאמרה בכל הכח ובכל הכונה, קיים כפשוטו את מאמר הרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א על הפסוק 'בא אתה וכל ביתך אל התבה', אל תבת התפלה.

זעקותיו בתפלתו מעולם לא התחשבו לא בכחות הגוף ולא בקול הצרוד, בודאי שלא בכבוד או בחשבונות אחרים, אין לנגד עיניו אלא עבודה שכלב תמה ונקיה, קרבו אשה כליל לה, כי התפלה, במקום קרבות תקונה.

אך ספר פעם כי בשנות צעירותו, היו האברכים בני חבורתו מתאמצים בתפלתם עד כדי אפיסת כחות, לכן היו מכניסים בבקר עם צאתם לתפלה חתיכת עוגה בתוף נרתיק הטלית, כדי שמיד עם סיום התפלה יהיה להם במה להשיב נפשם.

מספר היה רבי זלמן לבני הנעורים כדי להלחיב את לבם לעבודת התפלה, "בא אלי הבעל דבר" וטענו לאמר, "זלמן, הלא יהודי זקן הנך, לא לך היא הצעקה בתפלה, השבתי לו, אמר לי אתה, הרי אתמול עדין לא הייתי זקן כלל, כחותי היו עמי, וזעקתי בתפלה בכל כחי, אם כך מה קרה היום, הכי ביום אחד מזדקנים".

מכאן מהר ברגל לבית הרב והושיט לו את עשרת הנפוליונים, בהוסיפו מלל ארוך ומסורבל של דברי התנצלות בשם הגזבר ובשם כל הממנים, אשר כלם כאחד מבקשים סליחה ומחילה על הצער שגרמו בשגגה ומתוך הסח הדעת.

תדהמותו של השמש היתה שלמה, הרב הושיט לו בחזרה את עשרת הנפוליונים בהוסיפו בהחלטיות, "זה לא שיף לי", בהבחינו בפניו התמהות של השליח הוסיף והבהיר, "ההקצבה מיעדת לסיע רק בהוצאות נשואין של מעוטי יכלת.

על פי התקנות הסכום מיעד עבור הוצאות החתונה, ואלו אני, כבר שלמתי את הוצאות החתונה, הרה"ק שהחפה תתקיים אם ירצה ה' היום אחרי הצהרים בשעה טובה ומוצלחת, אלא מאי, נשארתי בעל חוב, אין בתקנות סעיף האומר שזה מיעד גם לסלוק הלוואות". בעבדה זו ובכדומה לה, קבע רבי יוסף חיים את מקומו בין אלה שחכמינו הגדירו אותם 'שנאי בצע', ששונאים ממון עצמם בדיו. (האיש על החומה)

פי השחית כל בשר את דרכו על הארץ (ו יב)
ספר רבי אליהו לופיאן זצ"ל כי לפני עשרות שנים בהיותו בורש, שמע על בעל כלב שאלף את כלבו עד שהרגל לשלח אותו מדי בקר עם סל למכלת, בתוף הסל היה מניח פתק ובו רשימת מצרכים, והכלב הנאמן היה מבצע שליחותו ושב אל אדונו מדי יום ביומו.

בקר אחד בעת ששב הכלב אל אדונו, הוא הבחין כי הסל מכיל לחמניה אחת פחות, לתמו, חשב בעל הבית שאף מקרה הוא, אך הדבר חזר על עצמו, במקום חמש לחמניות היה הכלב חוזר עם ארבע.

פנה בעל הכלב לבעל המכלת בטרוניא, אך הוא השיב שהוא מניח בסל מדי יום חמש לחמניות, התעלומה גברה, והם החליטו לעקב אחר הכלב ולבדוק את פשר הדבר, הם גלו שהכלב החל לשנות את מסלולו הקבוע, ובחר לעצמו מסלול העובר דרך גנה צדדית בעיר.

לתדהמותם כי רבה, באמצע הדרך נגש הכלב אל כלב אחר ששהה במקום, פצוה בעל רגל שבורה שבקשי

ובישר, וגם 'את האלקים התהלך נח', קיים בשלמות גם מצות שבינו למקום, ולכן 'ונח מצא חן בעיני ה'.' (פרדס יוסף)

חז כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם (ו יב)

תקנה היתה כולל שומרי החומות אשר בירושלים, להקציב לכל בן כולל המשיא את בנו או בתו סך נכבד של עשרה נפוליון זהב, סכום שהספיק בימים ההם לכסוי חלק נכר מהוצאות החתונה.

כאשר הגיעה עת דודים לבנו של רבה של ירושלים רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, שהיה ראש הכולל ועינו צופיה בכל מפעלי ועניני הכולל, ארע שדוקא לו שכח הגזבר להעביר את עשרת הנפוליונים המגיעים לו מקפת עזר חתן וכלה, עבור הוצאות נשואי בנו המפגל. **עברו** שבועות ונקפו חדשים, זמן החתונה מתקרב ובבית רבי יוסף חיים אין פרוטה לפרטה, ושר השכחה עדין שולט על גזבר הכולל, אך רבי יוסף חיים בשלו, הוא לא יבקש הגם שמגיע לו בדיו.

הגם שתמיד נזהר היה מנטילת הלוואה, כפי שאמר בהזדמנות לר' משה בלוי שכמעט שלא פנה לאיש בימי חייו לשם השגת הלוואה, אבל הכנסת חתן שאני, במר נפשו פנה לכמה מקומות, והשיג הלוואות להוצאות הנשואין.

זמן החתונה נקבע ליום ששי כמנהג ירושלים בימים ההם, בשבת עליה לתורה שנערכה בשבת שלפני הנשואין השתתף אותו גזבר שכתן, ואף התכבד בעליה לתורה לפי הוראה מיחדת של הרב, כנראה כדי להוציא מלבו כל שמץ טינה או הקפדה.

ביום החתונה נכנס הגזבר מבהל למשרדי הכולל, הזעיק את שמש הכולל, וצוהו לאמר, "מהר ושכר פרפרה מהירה ורד לדירת רבי יוסף חיים בבתי מחסה, מסר לו את עשרת הנפוליונים מקפת עזר חתן וכלה שנשכחו להעביר אליו עד כה, ואל תשכח להוסיף דברי התנצלות על שכבשנו ממנו את המענק שהיה דרוש לו, ומי יודע כמה יסורים וצער נגרמו לו בשל כך".

שמש הכולל מהר למלא אחר הוראת הגזבר, שכר פרפרה מיחדת שהובילה אותו עד לשער בתי מחסה,

וכו' ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו (ט כג)
רגיל היה הרה"ק החלקת יהושע מביאלא
 זיע"א, להזכיר את דברי האלשיך
 הקדוש זיע"א בתורת משה על הפסוק ויטח
 שם ויפת את השמלה וגו' וילכו אחרנית
 וגו' ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו.

קשה דלכאורה מיתר אמרו ופניהם
 אחרנית, שהרי הלכו אחרנית, גם
 הפסוק וערות אביהם לא ראו מיתר, שכן
 מי לא ידע שאם הלכו אחרנית וכסו את
 ערות אביהם, הם לא ראו את ערותו.

אלא בא הפתוח ללמדנו שעל כן לא הלכו
 לפניהם בדרך ישרה כשעיניהם מקסות,
 כי מלבד שנזהרו שעניניהם לא יראו חלילה
 דבר מגנה, נזהרו גם שפניהם אשר עליו
 קדשת צלם אלקים, לא יראו מראות אסורות.

זה אשר הדגיש הכתוב ופניהם אחרנית,
 שהם לא הלכו בדרך ישרה עם עינים
 עצומות אלא אחרנית, כי רצו שגם פניהם
 יהיה אחרנית, ועל ידי כך וערות אביהם
 לא ראו, שגם פניהם לא ראו דבר מגנה.

בדרכו בקדש היה נאה דורש ונאה מקים,
 ופעמים רבות נפעמו המשמשים
 בקדש מגדל זהירותו ויראתו לא לפגם
 חלילה בכהוא זה בטירת העינים.

בדרכו לביתו בערב שבת אחר עלותו מטבילה
 במקוה, הוא פנה לעבר הרחוב הסואן
 מחמת שבצדי הדרך הלכו נשים בלבוש
 פרוץ, לפתע התקדשו מספר רכבים מכאן
 ומכאן, והמשמש בקדש אחז בידיו ואמר
 לו שיש סכנה בדרך, ושיפנה לצדי הרחוב.

אולם החלקת יהושע סרב בכל תקף
 באמרו נחרצות, ששם יש סכנה
 אחרת, ומחמת הסכנה שיש שם יש להזהר
 יותר, לכן עדיף ללכת כאן מתוך זהירות.

כאשר חזר לביתו פתח את הספר באהלי
 צדיקים והראה למשמש שמוכא שם
 אודות הרה"ק רבי שמחה בונים מאוטוואק
 זיע"א, שבהיותו בעיר הקדש ירושלים הלך
 עם מלווהו ברחוב, וכאשר עברו כמה נשים
 לצדו קרא בקול, לפנות לו דרך.

תמה המלוה של הרבי ושאל, מי אומר
 לרבי להסתפל בנשים, ומדוע
 להרחיק אותם, השיב לו רבי שמחה
 בונים בלשון הפתוח (משלי יג), אל תהי
 חכם בעיניך, עם העינים לא עושים
 חכמות. (אור עולם, קדושת עינים)

מנהר שהחזיק בשכירות מהפריץ, ממנו
 היה שולה דגים, ומוכרם כדי מחיתו,
 חרף אחד לא היו דגים בנהר, והוא בא
 אל הרה"ק היסוד העבודה זיע"א והתאונן
 על פרנסתו, כי בידו אין פרוטה לפרטה
 מחמת שנעלמו הדגים.

אמר לו היסוד העבודה כי רק מחמת
 הקר העז השורר במי נהר בתקופה
 זו, הדגים נשארים בתחתית הנהר ואינם
 עולים, לכן עליו לחמם לבנים באש,
 ולהשליכם אל הנהר שהמים יתחממו.

היהודי שב לפועליו וצוה עליהם ללבו
 לבנים באש ולהטילם אל מי
 הנהר, והם פרצו בצחוק על בקשתו
 ושאלו, "לו יהי כדברייך שמחמת הקר
 הדגים אינם עולים, האם כמה לבנים
 חמים יחממו את הנהר הזורם".

אמר להם היהודי "אין זה עניינכם, תמלאו
 אחר דברי, הם עשו כדבריי, חממו
 לבנים באש והשליכו אל הנהר, ומיד
 עלו אלפי דגים על גבי המים עד שכל
 הנהר הפך לבן מחמת בטנם הלבנה של
 הדגים, אפלו רשת לא היו צריכים ללכדם,
 רק הביאו ארנזים ומלאים בדגים. (זכרון עז)

**ואני הנני מקים את בריתי אתכם ואת זרעכם
 אחריתם** (ט ט)

באחד הימים שמע רבי ראובן סרלינשטיין
 זצ"ל שלא במתפונ, כיצד יהודי
 מותח בקרת על תלמיד חכם נודע
 בשערים, פנה אליו רבי ראובן בחכמה,
 ומתוך נעם ומאור פנים בקש ממנו, אנא
 ממך, האם תאבה למנות עמי יחדיו את
 שבע מצות בני נח?

האיש שלא הבין את פשר הבקשה, נענה
 מיד לאתגר והחל למנות בקול,
 "עבודה זרה, גלוי עריות, שפיכות דמים,
 גזל ו...", הוא הגיע עד המצוה הרביעית,
 ונאלם דומיה בבשת פנים.

פנה אליו רבי ראובן ואמר בנעם התוכחה,
 "הגע בעצמך, אנו אזובי הקיר שאפלו
 את שבע המצוות שנצטוו הגוים, איננו
 יודעים לספר כהלכה, אם כך כיצד יכולים
 אנו לדבר סרה על אנשים הבקאים בכל
 התורה כלה, ובכל תרי"ג המצוות על כל
 פרטיהן ודקדוקיהן". (יחי ראובן)

ויטח שם ויפת את השמלה וכו' וילכו אחרנית

באמת היה רבי זלמן נאה דורש ונאה
 מקים, הוא מעולם לא הזדקן, כי
 אם המשיך את עבודת התפלה מתוך
 מסירות ונאמנות, כל עוד נשמתו באפו.
 (תולדות רבי זלמן)

וישלח את הערב ויצא ושוב עד יבשת המים
 מעל הארץ (ח ז)

בשהציעו לרבי צבי הירש לוין זצ"ל את
 כסא הרבנות ברלין, הניאוהו
 רבים ממקרביו מלקבל את המשרה,
 בחשש כי מאחר וברלין היא עיר של
 משכילים, הוא לא ימצא בה את מקומו.

לאחר ישוב דעת ממשיך, החליט לשגר
 לברלין שליח מיוחד שיתקנה על מצב
 הדברים במקום, תחלה חשב לשלח את
 אחד ממקרביו, למדן מפלג וירא שמים, אף
 ברגע האחרון שנה את דעתו ושגר במקומו
 יהודי מתקדם מעט, משכיל למחצה.

בשתמחה מקרביו על דבר, הסביר להם
 רבי צבי הירש בחכמתו, אחר
 המבול כשרצה נח לדעת אם הוטבו פני
 העולם ואם הרשעים אינם קיימים עוד,
 הוא שלח תחלה את העורב ולא את היונה.

זאת מדוע, כי אלו שלח את היונה לא היה
 מגיע לחקר האמת, היונה בצדקותה
 ובתמימותה אינה מבחינה ברשעים, אפלו
 אם נמצאים הללו בקרבתה, היו מצליחים
 להסתיר מפניה את פרצופם האמתי
 ומעמידים פני יראים ושלמים, לפיכך שלח
 נח את העורב שהוא עוף טמא, כשיראו
 הרשעים אחד משלהם לא יעמידו פנים,
 וכך יעלה בידו לעמוד על הדברים לאמתם.

לבסוף התמנה רבי צבי הירש לכהן ברבנות
 ברלין, ואמנם הרבה מכאובים
 ומדורות שבעה נפשו הטהורה מאת משכילי
 ברלין, שהיו מתוכחים עמו רבות על הצורך
 וההכרח להקנים 'תקונים' בדת ישראל
 ולהתאימה לרוח הזמן, עפרא לפומיהו.

בזקנותו אמר פעם באנחה, אף על פי
 שמבאר בפוסקים שאין דין תלמיד
 חכם בזמן הזה, (וי"ד רמג ח, סמ"ע ח"מ רסב
 מז), בנוגע למה שאמרו חז"ל (ברכות סד.)
 'תלמידי חכמים אין להם מנוחה', הדבר
 נוהג בהחלט גם בזמן הזה. (ליקוטי אב)

ובכל דגי הים בידכם נתנו (ט ב)

חומר יהודי מצא שנים רבות כדי מחיתו

פרשת נח

עבד עבדים יהיה לאחיו

סחר העבדים והשפחות בימי קדם התבסס על חטיפתם של מליונים מתושביה השחורים של מדינות אפריקה ומכירתם לכל המרבה במחיר. סוחרים גילו את מכרה הזהב האנושי באותם מדינות רחוקות, והיו לוכדים ושובים אנשים חפים מפשע, מביאים אותם בכפייה אל ארצות אירופה, ומציעים אותם כעבדי עולם לכל מטרה שהיא. היו אנשים שרכשו את העבדים לעבודה חקלאית, שיעבדו עבורם בשדות ובכרמים, בחרישה ובזריעה ובכל מלאכה קשה, והיו שרכשו את העבדים לצורך משק ביתם, שיסייעו בעבודות הבית השונות, בניקיון ובכביסה ובכל מלאכה דומה.

באותם ימים נחשבו העבדים השחורים כבהמות וכחיות יער. כשם שיכול אדם לצוד בהמה או חיה ולהביאה אל השוק או אל האיטליז, כך היו צדים את אותם תושבים אפריקאים ועושים בהם כרצונם. הם לא היו נחשבים לאנשים בני תרבות ובעלי זכויות. מבחינתם ההבדל היה שזה בעל חי מדבר וזה בעל חי שאינו מדבר, ולא מעבר לכך.

לא היו כל רגשי רחמים על אותם עבדים אומללים, לא מצד השוברים שצדו אותם במקומות מושבותיהם ועקרו אותם מבני משפחותיהם ומחיהם הרגילים, ולא מצד הרוכשים שקנו אותם לעבדים ושעבדו אותם בעבודות קשות עד מאוד. העבדים וצאצאיהם היו עוברים בירושה מדור לדור, משל מדובר בנכסי דניידי או דלא נידי שיש לאדם בעלות עליהם.

המסחר בעבדים היה מתנהל בשווקים, כאילו מדובר בסחורה לגיטימית. באותו השוק בו נמכרו פירות וירקות, תרנגולים ובעלי כנף, שקי קטניות וכלי חרס, גם נמכרו העבדים. היו סוחרים שהביאו עבדים בכמויות סיוטניות והיו אנשים שגילו יוזמה פרטית ושבּו בעצמם עבד או שניים, אלו כאלו הביאו את העבדים אל השוק והציגו אותם למכירה לכל המרבה במחיר.

הקונים היו בוחנים בעיון את העבדים המוצעים למכירה ובודקים האם יוכשרו לעבודה שבשללהם מבקשים לקנותם. עבדים שריריים ובעלי כוח היו שווים כסף רב יותר מאשר עבדים שבריריים שלא יצלחו למלאכות קשות ולעבודת פרך. אם היו מספר קונים שחפצו באותו עבד, היה המוכר מנהל כעין מכרז פומבי וכל המרבה במחיר היה זוכה בעבד ולוקח אותו לביתו.

גם בימי הגאון רבי שאול הכהן זצ"ל, בעל 'לחם הביכורים' ושאר ספרים ורבה של הקהילה היהודית ב'חארה סגירה', הרובע היהודי הקטן

של העיר ג'רבה בדרום תוניסיה, היה מצוי שוק מיוחד בו נמכרו העבדים והשפחות. שוק זה היה קרוי בשם 'אל ברכה', והוא המקום שלימים קיבל את הכינוי 'שוק הצורפים'. מרציף הים הסמוך לשוק הגיעו סוחרים העבדים, ושם היו תושבי ג'רבה ושאר ערי תוניסיה רוכשים להם עבדים כרצונם.

ביום מהימים עבר רבי שאול הכהן בשוק והנה קולו של כרוז נשמע באזניו. נעצר הרב להקשיב לדבריו, והופתע לשמוע כי זהו כרוז ממשלתי המודיע את חוקי המלכות החדשים. הכרוז הודיע כי בהתאם להחלטת השלטונות ייאסר כל מסחר בעבדים ובשפחות. כל איש אשר יעז לעשות כל מסחר בעבדים, בין כמוכר עבדים ובין כרוכש עבדים, ייענש בעונש חמור ביותר. יתירה על זאת: אין זו רק החלטה מכאן ולהבא, אלא מדובר בשינוי גם למפרע: כל העבדים, יהיו מי שיהיו, גם כאלה שנרכשו בעבר תמורת כסף מלא, או כאלה שעברו בירושה מדור לדור, הופכים באחת להיות בני חורין, והחובה לשלחם לחירות בלי לגבות מהם כל תמורה בכסף או בשווה כסף.

הרב עמד משתומם לשמע ההוראה המלכותית. עבדים ושפחות לא היו בביתו כמוכר, אך הוא ביקש לדעת ולהבין מה יום מיומיו, וכיצד מתבטלת באחת מסורת בת אלפי שנים בה השחורים האפריקאים נחשבו כסחורה עוברת לסוחר. עד מהרה התברר לרבי שאול הכהן כי מדובר בהחלטה גלובלית המקיפה את כל העולם הנאור. הממשלות הגדולות בעולם הגיעו להחלטה כי הסחר בעבדים אינו מוסרי, ולכן יש לשחרר את כל העבדים לנפשם.

כשמוע רבי שאול הכהן את דבריו אלו, החל לבכות בקול וילך אל ביתו כאבל וכחפוי ראש. עם הגיעו לביתו נראה היה הרב כאיש אשר מתו מוטל לפניו. שעריו היה פרוע ויקרע את בגדיו ויצעק צעקה גדולה ומרה.

השמועה על האופן הנורא בה רבי שאול הכהן קיבל את הבשורה על שחרור העבדים הפכה לשיחת היום בג'רבה, ואיש לא הצליח להבין מה זה ועל מה זה. הרי רבי שאול הכהן לא החזיק עבדים ושפחות בביתו, ואין לו מבשרות שחרורם כל הפסד שהוא. אלא שגם אם היו לו עבדים ושפחות לרוב, עדיין אין זו תגובה הגיונית לעניין שכזה. הלוא גם אדם שרצ"ל ביתו עולה באש או ספינתו טובעת בים אינו מגיב באופן כזה.

רבים מאוד מתושבי ג'רבה התאספו אל ביתו של רבם הנערץ כדי להבין את פשר תגובתו הנסערת כל כך, אלא שבעמדם לפניו ובראותם

את רוע מצבו וגודל חרדתו, איש לא העז לפצות פה ולשאלו אותו על מה יצא הקצף הזה. עוד ועוד אנשים נאספו אל תוך הבית ומחוצה לו, אך כולם כאחד לא הרהיבו עוז להפריע לרבם בשעה קשה זו, והיו כולם עומדים ומשתאים, מחרישים לדעת מה סערת רוחו של רבם.

לרגע היה נראה שרוחו של רבי שאול הכהן שקטה מעט והוא נח מהמיית לבבו, אולם בהבחינו כי יש אנשים בביתו המתלחשים זה לזה על מה כל החרדה הזאת, החל שוב הרב לבכות בקולי קולות, תוך כדי שהוא חוזר ואומר שוב ושוב: וכי אינכם מבינים על מה צערי הגדול?! וכי לא שמעתם את קול הכרוז שהסתובב היום ברחבי עירנו?! וכי לא הגיעה לאזנכם הידיעה על החלטת ממשלות העולם?!

אחד מהנוכחים, איש תם וישר, לא היה מסוגל להתאפק והוא אמר בקול: שמענו גם שמענו את דברי הכרוז, גם יודעים אנו היטב שזו היא החלטת ממשלות העולם, אלא שאין אנו מסוגלים להבין מה יש בדבר זה כדי להפריע לרב. הלא עבדים ושפחות אין לרב, גם רוב ככל בני הקהילה היהודית אינם מחזיקים בעבדים ובשפחות. כך שכל עניינו של כרוז זה על שחרור העבדים כלל אינו נוגע לנו, ומה איפוא לקח הרב דבר זה עד לדכדוכה של נפש?!

כיון ששמע רבי שאול הכהן את שאלה זו, הרים את קולו ויאמר ברגש רב: "שמעוני אחיי! שמעוני ידידי! מולדתי ובית אבי! הלוא לכם לדעת כי העבדים והשפחות הנה הנם מזרע כנען אשר מזה אלפי שנים נגזר עליו (בראשית ט כה) 'עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו', והנה עיניכם רואות כי פקד ה' אותו לטובה ויער את לב הממלכות עליו להוציאו לחפשי. ואיככה אוכל וראיתי מולדתי ובית אבי, האומה הנבחרת, סגולת יה ונחלתו, בני הגבירה, בני אבות העולם, אברהם יצחק ויעקב, איתני העולם ועמודיה, תחת היותם גבירי התבל, הנה הנם לבז וקלס, פזורים ונפוצים בכל קצוות התבל, וכל מיני חרפה ובז, יסורים קשים ומרים לוקחים חלק בראשם. ומזה כאלפיים שנה לא פקד ה' את עמו צאן מרעיתו לשוב שבותם לשוש עליו לטוב כאשר שש על אבותינו".

דברים אלו של רבי שאול הכהן שיצאו מהלב הכואב על שבר עם ישראל נכנסו אל לבבות השומעים, והם כולם החלו לבכות יחד על שכינתא בגלותא ועל צער בניה המצויים בגלות. רבי שאול הכהן הוסיף והשמיע עוד ועוד דברי כיבושין ותוכחות מוסר ואמר לסובביו: הלא תדעו כי כל הגלות היא רק בשל עוונותינו! אנחנו ואבותינו חטאנו לה' אלוקי ישראל, וזו הסיבה להיותנו בגלות הקשה והמרה. אם נחזור בתשובה



שלימה, יד ה' לא תקצר מלפדותנו כאשר גאל את אבותינו מארץ מצרים, ובא לציון גואל.

בשלב מסוים אפסו כוחותיו של רבי שאול הכהן והוא התיישב על הארץ. הדברים שדיבר שאבו ממנו את כל כוחותיו, עד שכמעט ולא היה מסוגל לדבר יותר. הרב הטה את ראשו הצידה, כשעיניו עדיין זולגות דמעות, והוא החל להתנמנם. ציבור הנוכחים שראה שהרב מתנמנם, הבין כי עליו לעזוב את הבית. רק בני ביתו של הרב שחששו לבריאותו נותרו לשמור עליו ולהקשיב לנשימותיו. אם יתעלף, חשבו, יהיה עליהם להזעיק רופא תיכף ומיד.

ההמשך היה מפתיע ביותר. עוד רבי שאול הכהן יושב על הרצפה והוא ישן, והנה בני ביתו של הרב מבחינים כי פניו מצהיבים והוא ממלא פיו שחוק כאיש שמח וטוב לב. היה זה שינוי דרסטי מכל שהתרחש קודם לכן, כיון שהרב נרדם מתוך בכי ויגון, והנה לפתע הוא שוחק בפנים טובות ומאירות.

הייתה זו תעלומה עבורם, אולם כעבור שעה קלה, כאשר רבי שאול הכהן התעורר משנתו ופניו הקודרות לא היו לו עוד, כאילו לא היו דברים מעולם, העזו בני ביתו לשאול אותו: הרי בצער גדול היית בשעה שנתת תנומה לעיניך, ואיך יתכן ששכחת מצערך זה עד שמלאת פיר שחוק באמצע שנתך.

קם רבי שאול הכהן ממקומו ואמר: אגלה לכם את סוד הדבר. דעו כי בעת השינה הודיעו לי מהשמים כי ישועת כלל ישראל קרובה לבוא, ובעוד זמן מה ישיב השם את שיבת ציון וחרפת עמו יסיר ושובו בנים לגבולם בגאולה שלמה. בשורה טובה זו הפיגה את צערי, בידיעתי שלא רק העבדים בני השפחות נגאלים משעבודם, אלא גם, להבדיל אלף אלפי הבדלות, בני ישראל, הם בני הגבירה, יזכו בקרוב לראות בנחמת ציון וירושלים.

בראות הרבנית כי זו היא שעת הכושר ועת רצון, ניגשה ושאלה את הרב: האם גם אנחנו נזכה לראות באותו הזמן? נענע רבי שאול בראשו לאות שלילה ואמר: אין אנחנו זוכים לכך. הוסיפה הרבנית ושאלה: האם בננו היחיד, רבי משה הכהן, יזכה לכך? גם הפעם נענע רבי שאול הכהן בראשו לשלילה.

אולם משהוסיפה ושאלה: האם בני בנך יזכו להיות בזמן הגאולה העתידה, נענה רבי שאול הכהן ואמר בחיך: חושב אני כי אכן הם אלו שיזכו לכך, בימיהם תיוושע יהודה וישראל עושה חילך, במהרה בימינו אמן.



כאשר נהרג נשיא ארצות הברית מר 'אן קענעדי', משחרר הכושים בשנת תשכ"ד לפ"ק, הגיד הרה"ק רבי משה יצחק געווירצמאן מפשווארסק זצ"ל, כי בעת שנהרג מר אברהם

לינקאלן, נשיא ארצות הברית, עבור ששחרר את הכושים מעבדותם, הגיד אז רבו הרה"ק רבינו בעל 'דברי יחזקאל' משינאווא זיעוכי"א, כי **עונש זה הגיע לו, ובדין היה שיטול שכרו זו, עבור שעבר על הקללה בפרשת נח 'אורור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו' וגו', ועל כן, כל מי שינסה לעשות כדוגמתו אחריתו יהיה כמוהו** (ארצות החיים' עמ' נב, בשולי הגליון).



יסוד גדול הודיענו הרה"ק ה'שפת אמת' (חיי שרה תרמ"ט) כי עניין זה של היות כנען עבד עבדים הוא תיקון העולם, כי אם היה בן חורין היה מחריב את העולם, בכך שהארור היה נדבק בו. וכה לשונו: ונאמר 'ארור כנען עבד עבדים יהיה'... ולכן מצינו בגמרא, כי הזוכה גט שחרור לעבד הוא חב לאחרים. כי **מאחר שכתוב 'לעולם בהם תעבדו', צריך להיות כך. כי אם היה כנען בן חורין, היה מחריב העולם על ידי שהארור דבוק בו. וראשי תיבות 'לעולם בהם תעבדו' הוא 'תבל', שהוא תיקון העולם מה שהוא עבד.**

ויש להעמיק בזה טובא, בהקדם יסוד גדול אשר שנו לנו רבותינו הקדמונים בפירוש דברי הגמרא (פסחים מט:), תניא, רבי אומר, עם הארץ אסור לאכול בשר, שנאמר 'זאת תורת הבהמה והעוף', כל העוסק בתורה - מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל שאינו עוסק בתורה - אסור לאכול בשר בהמה ועוף.

וכתב השל"ה הקדוש (שער האותיות, דרך ארץ): דע, שכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לקילוסו (יומא לח.), שנאמר (משלי טז ד) 'כל פעל ה' למענהו' - לקילוסו (מדרש שו"ט תהלים יט). וכל נברא חושק ומשתוקק לעלות במדרגה רבה ממנו, עד שעולה למדרגת מלאך. ובאכול בעל חי את הצומח, נהפך הצומח לבעל חי, ובאכול האדם הבעל חי, נהפך בשר של בעל חי לבשר אדם, **על כן עם הארץ אסור לאכול בשר, כי אוי לבשר מפני בשר, כי עם הארץ הוא חומר בהמה, כבהמה שאוכל, ובהמה יש לה לטעון, מה חזית דדמך סומק טפי מדמי.** אבל אדם השכלי האוכל בעל חי, אז הבעל חי זכה למעלה להיות בשר אדם, אחר כך עולה מעלת האדם, מצד השכל והנשמה שנתן בו השם יתברך עולה למדרגת מלאך, עד שמתדבק בהשם יתברך, בתפסו מדותיו של הקב"ה, במה שאפשר לו להתדמות לבוראו.

ויסוד נעלה זה כתבו העקידת יצחק (פרשת בשלח, שער מא): אשר אמרו עליה חז"ל, עם הארץ אסור לאכול בשר, לפי שמדרגת האוכל והמאכל שוה ולא נתן לו לאכלה בסדר המדרגות כמו שכתבנו אצל היתר הבשר לבני נח.

והנה זה פלא, כי בימינו מתקדם עד מאוד עניין ייצור 'בשר מתורבת', עד שאנשים רבים בעולם נוהגים מנהגי 'טבעונות' ומתנזרים מכל

סוגי המוצרים הבאים מהחי. אף כאלו שרוצים להרגיש את טעמו של הבשר, הם אוכלים 'בשר מתורבת' שאינו בשר רגיל מבעלי חיים. הם עצמם אינם מודעים לסיבה שמביאה אותם שלא לאכול בשר, אך הסיבה האמיתית לכך היא מפני שאין הם ראויים לאכול בשר. הם אינם במדרגה של האדם שהוא יותר מבעל חי. זו גם הסיבה העמוקה לטכנולוגיה שבנתה מכוונות רבות שהפכו את בעלי החיים למיותרים: טרקטורים ומחרשות, מכוניות ומשאיות. השוורים כבר אינם נצרכים לחרישה, החמורים כבר אינם נצרכים למשאיות, והסוסים כבר אינם נצרכים לנסיעות ארוכות. וזו מאותה סיבה: אין האנשים ראויים עוד להתנשא על בעלי החיים, ולכן אין הם משתמשים בבעלי חיים, אלא בדומם: בברזל, בפלדה ובפלסטיק.

על פי רעיון זה אפשר לומר שמהות קללה זו של 'עבד עבדים יהיה לאחיו' היא גם בשינוי המעמדות הקיימים בין האנשים בעולם. יש אנשים, שהם בבחינת 'עבד עבדים', ויש אנשים שהם במעלה גבוהה יותר והם אלו שיש ברשותם את העבדים לשרתם. כל עוד שאנשים שומרים על מעלתם הרוחנית והאנושית, הם אכן זוכים לכך שיהיו להם עבדים. אולם כשהעולם הדרדר במוסר, הרי שהאנשים לא ראויים יותר שיהיו להם עבדים. ואמנם כן, לאחר מהפכה זו של שחרור העבדים, הגיעה בימינו מהפכה נוספת, מהפכת הטכנולוגיה שאינה עוצרת כלל. התוצאה הישירה של מהפכה זו היא בכך שאפשר לקבל מלאכות רבות גם ללא שאנשים יצטרכו לעסוק בהן, והרבה ממלאכת כפיים של בני אנוש התייתרו, כי הטכנולוגיה קמה על מגליה. האנשים העובדים כבר הפכו למיותרים, והמכוונות עובדות תחתם. יש מקום לראות זאת כהתקדמות, אך האמת שזו נסיגה לאחור. האדם כבר אינו ראוי שאנשים אחרים יעבדו אצלו, ולכן במקומם של האנשים באו המכוונות. אין זה סימן למעלת וחשיבות האדם, כי אם בדיקו להיפך: ההתקדמות הזו מלמדת כי מעלת וחשיבות האדם נסוגה לאחור, ואם עד כה היה האיש ראוי לאכול בשר מהחי ולהשתמש באנשים שישירותו או בעלי חיים שיעבדו אצלו, הרי שאיבד את דרגתו זו ושוב אינו ראוי לכך.

כל עוד היה כנען עבד עבדים, היה בזה סימן על מעלת אנשי העולם, שהם בדרגה המרוממת על כנען, והם ראויים שכנען יהיה לעבד עבדים עבורם. אולם משהוסר מעליהם עול העבדות, אגלאי מילתא שהאנשים אינם בדרגה זו.

והוא זה שנמצא בעומק דברי השפת אמת, כי שחרור העבדים הוא אות להתדרדרות המוסרית של אנשי העולם. ומששחררו אותם, ירדה מדרגת האדם, והארור שבו נדבק בהם, ולכן גם נענש מי ששחררם, כדברי הרה"ק משינאווא.

מוליך יקירין וחידושים נפלאים מהקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מילה ראשונה

חזקת דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

מצוה גוררת מצוה

את רצונותיו אל הפועל.
ועל פי זה יש לבאר גם דברי חז"ל (שבת קד.)
'הבא ליטרה מסייעין אותו', שהמלאכים שנבראו
מכוח מחשבותיו הם המסייעים בידו להוציא
מחשבתו הטובה אל הפועל. וכן מה שאמרו חז"ל
(ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה) המתחיל במצוה אומרים לו
גמור, היינו שהמלאכים הטובים שנבראו מחמת
רצונו הטוב, הם הנותנים לו כוח להמשיך במצוה
ואומרים לו 'גמור'.

כפי ריבוי מחשבות טובות כן זוכה לסיוע מהמלאכים

כשבא האדם לקיים מצוה בפועל יש הרבה
הפרעות מצד היצר הרע, שמכביד על האדם
ומונע ממנו להשלים את רצונו הטוב, אבל
לחשוב מחשבה טובה אין כוח ליצר הרע
להפריע, כי אין היצר הרע מכיר במחשבות
האדם, וכיון שמן המחשבה הטובה נברא מלאך
טוב, נמצא שכל שמרבה לחשוב מחשבות
טובות וטהורות כך זוכה לברוא מלאך טוב
שלם וחזק מאוד, ומלאך זה מסייע בידי האדם
להוציא לפועל את מחשבתו הטובה שמכוחה
נברא. בכך יבואר דברי חז"ל (קידושין מ.) 'מחשבה
טובה הקב"ה מצרפה למעשה', שעל ידי המלאך
הנברא מן המחשבה הטובה בא המעשה הטוב
לכלל צירוף והשלמה.

מעלת ההתאמצות בקיום המצוות

אחר ראותנו זאת נשריש בליבנו פנימה, כי
כל יגיעה שיש לו לאדם בקיום מצוות ה', הרי
היא בבחינת מצוה הגוררת ומושכת את האדם
לקדושה והתעלות עוד ועוד. זהו הביאור במאמר
הכתוב 'ויקח שם ויפת את השמלה' וכתב רש"י
שלכך נאמר 'ויקח' לשון יחיד אף שבפועל היו
שנים, כי שם הוא שנתאמץ במצוה זו ביותר
לפיכך נקראת על שמו, וכן רואים חילוק זה
בשכר המצוה ששכרו של שם שזכו בניו לטלית
של מצוה, ואילו יפת שהתאמץ פחות, זכו בניו
לקבורה בימי מלחמת גוג.

ואפילו שגם שם וגם יפת עשו יחד את אותה
המצוה, מכל מקום התורה מעידה על שם
שהתאמץ ביתר שאת, כמו שכתוב 'ויקח שם
ויפת' בלשון יחיד ולא 'ויקחו' בלשון רבים, כי
שם התאמץ ביותר, ולכן גם זכה לעמוד בראש
הישיבה שלמדו בה האבות הקדושים, והיא
הנקראת בלשון רבותינו 'בית מדרשם של שם
ועבר'.

נפרדות, רק בכל מצוה ומצוה על סך חלקה,
מחשבה דיבור ומעשה, אף בהם כל חלק גורר את
החלק השני שאף הוא ייעשה בשלימות כראוי,
שכל תרי"ג מצוות אין מגיעים לכדי שלימות
אם לא שיתקיימו גם במחשבה וגם בדיבור וגם
במעשה, ואם חסר בתורת האדם ומצותיו באחד
מדברים הללו עדיין לא השלים עבודתו.

כח המלאך הנברא ממחשבתו הטובה מסייע לגמור המעשה

ואיתא בגמרא (מכות י.) בדרך שאדם רוצה
לילך בה מוליכים אותו. ופירש המהרש"א שאין
הכוונה שהקב"ה מוליך אותו, שכן לא נאמר
'מוליך אותו', אלא 'מוליכים' לשון רבים, והפירוש
הוא שמרצונותיו ומחשבותיו של האדם נבראים
מלאכים, ומלאכים אלו מסייעים בידי להוציא

ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם
שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם
אחרנית וערות אביהם לא ראו (ט כג). בספרים
הקדושים הרבו להאיר עינינו שכשאדם מקיים
מצוה כראוי מתעורר בקרבו רצון ותשוקה לקיים
מצוה נוספת, כמאמר חז"ל (אבות פ"ד מ"ב) 'מצוה
גוררת מצוה', 'גוררת' לשון תיאבון, שמצוה אחת
מעוררת באדם חשק לקיים מצוה נוספת, וכמו
שהוסיפו לומר שם 'ששכר מצוה מצוה', ואם
אינו מרגיש חשק והתעוררות להוסיף ולקיים
עוד מצוות יפשפש במעשיו שמא לא קיים את
המצוה הראשונה כדבעי.

חלקי המצוה מסייעים זה לזה לבוא לידי גמור

מצוה גוררת מצוה אינו רק בשתי מצוות

מילה ראשונה

טעם שלא התפלל נח על בני דורו

ועל דבר זה יתמחו הכל תמיהה גדולה, מדוע לא התפלל נח על בני דורו שינצלו
מהמבול, וכשיצא נח מהתיבה וראה את חורבן העולם היה בוכה, ואמר לו הקב"ה רועה
שוטה אתה שלא בקשת רחמים על בני דורך, ובוודאי לא דבר ריק הוא, כי נח איש צדיק
תמים היה, ומיוחד היה בעבודת התפילה כמו שנרמז בפסוק 'איש צדיק' בגימטריא
'תפלה', ומדוע אם כן לא התפלל להצלת בני דורו.

יש צדיקים שאינם סובלים את הרשעים

פירש הרה"ק שר שלום מבעלזא ע"ה שצדיקים גדולים לפעמים אינם יכולים לסבול את
רשעות בני דורם, ומחמת כן אינם יכולים להתפלל עבורם, וזה היה העניין אצל נח, שלרוב
מעלתו לא יכול היה להשפיל עצמו אל בני דורו ולפעול רחמים בעבורם, ואף על פי
שביקש ורצה להיות 'בדורותיו' בתוכם ממש, מכל מקום לא היה בכוחו לסבול רשעותם
כדי להגביה אותם.

בכך יבואר מה שנחלקו חז"ל אם לדרוש אותו לשבח או לגנאי, ובוודאי אין הכוונה
לדרוש את נח עצמו לגנאי, אלא שאם היה בדורו של אברהם שמה היה יכול לפעול יותר
עבור הרשעים, כי דור שאברהם אבינו שרוי בתוכו גם הרשעים שבו נמצאים במדרגה
טובה יותר, וממילא אפשר יותר להתפלל עבורם ולפעול למענם. אבל יש דורשים לגנאי
כי אנשי סדום שבדורו של אברהם היו רשעים יותר מדור המבול, ואם על בני דורו לא
ביקש רחמים בוודאי שעל אנשי סדום לא היה מתפלל.

אך יש לנו לדעת, כי כל זה אינו אלא ברשעי אומות העולם, אבל בני ישראל גם אם
אינם במדרגה הראויה, מכל הם מכניעים עצמם לצדיקים, ועל די כן יש בכוח הצדיקים
להתפלל בעדם ולהטיב עמם.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

לכל אדם ולכל דור ישנו תפקיד ייחודי

הביטחון בה' בלבד והחיים לאור הידיעה והאמונה כי אין עוד מלבדו אפס זולתו, והוא עיקרא ושורשא דכולא, והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

לכל רגע בחיים ישנו תפקיד מיוחד

כמו שלכל אדם ולכל דור ישנו תפקיד ייחודי שעליו לתקן, כן גם לכל זמן ועת ישנו התיקון המיוחד לאותו הרגע. בפי חסידים מסופר ששאלו פעם לצדיק רבי משה מקוברין ע"ה מהו הדבר החשוב ביותר שאותו צריך לעשות. ענה להם הצדיק, כל דבר שצריך לעשות בעת זו שעומד בה, הוא החשוב ביותר. כגון מצות תפילין וקריאת שמע בזמנה, ציצית שזמן חיובה להרבה מהשיטות הוא ביום ולא בלילה, או מצות סוכה ולולב שזמנם חולף, והוא הדין בכל העניינים, לתקן כל רגע מה שנחוץ לו לעבודת קונו וצורו, בסור מרע ובעשה טוב, במחשבה בדיבור ובמעשה, בכלל ובפרט, בדברים שבין אדם למקום ובדברים שבין אדם לחברו, מלגו ומלבר, ביראה, באהבה ובאמונה, בדברים השייכים לגשמיות, ובדברי רוחניות וכן על זה הדרך ישכיל המשכיל ויוסיף אומץ.

להתהלך בידיעת חשיבות כל אדם וכל רגע לתיקון השלם

על דבר זה אמרה תורתנו הקדושה - ששמה 'תורה' הוא מלשון הוראה המורה לכל אדם את הדרך ילך בה, וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד' (דברים ד טז), שזו הידיעה שבה יתהלך ויתבונן בכל ימיו, ואין עוד, כוונתו שאין עוד משהו אחר בעולם מלבד וידעת היום, לדעת בכל רגע ובכל יום מהי המצוה המוטלת עליו עכשיו.

ובאותה ידיעה יקיים 'והשבות אל לבבך', שיעשה המצווה המוטלת עליו עכשיו, בהתקשרות נפשו בידיעה 'כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת' - בדביקות בה' יתברך ובקרבת אלקים בבחינת 'בלתי לה' לבדו, ובידיעה זו יקיים המצוות ויעסוק בתורה וגם בכל עסקיו שיתעסק בהם לשם שמים יקיים הפסוק 'בכל דרכיך דעהו'. שכן עיקר תכליתו של האדם להגיע למדרגה שכל רגע יהיה מקושר לקב"ה בדבקות עליונה עד כלות נפש.

מאת משלח נשמתו הקב"ה ובעבורו בראו בעולם. ויתן נפשו כדי לקיים מצוה זו ולא יאבד תיקון נשמתו חלילה. ובוודאי אם ניתן לנו שליחות זו, הרי כח המשלח בשליח, ויש לנו את כח המשלח בורא כל עולמים ששלחנו לעולם הזה, והוא הנותן לנו את הכח לעמוד איתן כנגד פיתויי עולם הזה והבליו, ולעשות רצונו בלבב שלם.

בכך פירש הרה"ק בעל עבודת ישראל ע"ה דברי המשנה (אבות פ"ד מ"א) איזהו גבור הכובש את יצרו, היינו שכובש את יצרו המיוחד לו. וכן אמרו חז"ל (סוכה נב:) 'יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום', 'יצרו' היינו יצר המיוחד לאותו אדם, ובכל יום הוא מתגבר להסית את האדם ולהעבירו על דעת בוראו. ועל כך עזרתו ממעל להצליח להתגבר עליו, כדברי הגמרא שם: 'ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו'.

מצווה מיוחדת לכל דור

מלבד לכל אדם ישנה גם מצווה מיוחדת שייעדו משמיא לכל דור, ודווקא אותו הדור הוא שיתקן אותה. ומפרשתנו למדנו זאת לדורות באמרת ה' צרופה באמרו 'תמים היה בדורותי' שהיה תמים ושלם במצווה המיוחדת לדורו הוא, ולא כתוב 'בדורו' אלא בדורותי' לשון רבים, כי כל דור יש לו שליחות מיוחדת, ונח שחי היה בכמה דורות היה זהיר בכל דור לשמור השליחות המיוחדת לאותו הדור. וכן כל דור ודור הרוצה להתהלך את האלוקים כנח בדורו, ישלים עצמו בתיקון הנדרש לדורו.

ידיעת תיקון הדור - בדבר שמתמודד בו ביותר

אך בעוד בדורו של הנועם אלימלך ע"ה הייתה רוח הקודש בהתגלות ודרשה עלי ספר כי המצווה המיוחדת לדורו היא מצות ציצית, אבל בדורנו אשר נסרכה חכמת נבנונו ואין איתנו יודע עד מה, ואין רוח הקודש בהתגלות, הכיצד נדע את אשר עלינו לתקן.

אף אנו נאמר כי כיחיד כך הציבור, וכשם שכל יחיד יכול לדעת ע"י שרואה באיזה מצוה מתגבר עליו יצרו ביותר, כך כל דור ודור יתבונן מהי המצווה שעליה נותן היצר נפשו ובה מתמודדים באי הדור הזה והרבה שנכשלים שבזה 'לב יודע מרת נפשו', וע"י שכל אחד ירגיש את הקושי שלו עצמו, יחד עם קושי הדור, אזי ידע נאמנה מה עלינו לתקן בדורנו. כמו מידת

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (ו טו). שנינו במשנת צדיקים כי כל הנכתב בתורה הרי שהוא נצחי ונכתב לדורות, שלא כתבה תורה סיפורי מעשיות, רק כל שנכתב הוא שנלמד מזה להנהגתנו בעולם. נראה לומר כי בפסוק זה ניתן לנו שיעור ומידה לעבודת ה' יתברך, שכן יודע דברי קודש הקדשים מרן האר"י הקדוש ע"ה שאינו דומה עבודתו של אדם לשל אדם אחר מיום בריאת העולם ועד סופו, ואין אדם יכול לתקן המוטל על אחר שלכל אחד יש את שליחותו המיוחדת לו שבעבורה נשלח לעולם.

על כך אמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"ד מ"ג) 'אין לך אדם שאין לו שעה, ואין דבר שאין לו מקום', שלכל אחד יש את השעה והתיקון המיועד דווקא לו ואינו יכול להיעשות ע"י שום אדם שבעולם, ולכך לא יתכן שאין לו את השעה לצורך כך, כי לולי השעה והמקום אינו יכול לקיים את שליחותו העליונה.

על האדם לקיים את כל המצוות בשלימות

מעתה ישאל השואל וידרוש המבקש הכיצד ידע אדם את עתו, האך יבין מהו הדבר המיוחד שהוא בדווקא הצריך לתקנו. ללא ספק הדבר הראשון שעליו לדעת ובלעדיו לא תעלה ארוכה לנשמתו, הוא קיום כל תרי"ג המצוות ותיקון חכמים, ועוד יעסוק בתורה ובמעשים טובים ומידות ישרות וטובות, כי רק על ידי קיום כל התורה נשלם האדם באיבריו וגידיו וזוכה לקומה שלימה.

אך הוא גופא הסיבה שיש לו להיזהר ביותר במצוות המיוחדת לו, כי יודע הוא ומפורסם כי כל נשמה נשלחה לעולם כדי לקיים כל תרי"ג מצוות, ועד שלא תשלים קיום כל המצוות לא תבוא אל תיקונה השלם, וזה סוד ירידת הנשמות בגלגול בעולם כדי להשלים כל תרי"ג מצוות, ומטעם זה יש לכל אדם מצוה מיוחדת אשר בה תלוי עיקר תיקונו בעולם.

סימן למצוותו - היכן שהיצר מכניס כוחות למנועו

אם כן איככה יוכל ויראה מה שליחות יוחדה לו, שעליו יתן נפשו לקיימה. ישית לב לראות באיזו מהמצוות מתגבר עליו יצרו בקביעות ומנסה בכל כוחו להכשילו. או אז יהיה בידו סימן מובהק כי מצוה זו או הנהגה זו היא התיקון המוטל עליו

מילין וקידין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

קביעת עתים לתורה

מקבלים שכר על עבודתנו בתורה ובמצוות, אלא מקבלים שכר על העמל בשאר חלקי היום, 'אנו עמלים ומקבלים שכר' על העמל בעסקי ובמלאכתו, 'והם' יושבי הקרנות אמנם עמלים ומקבלים שכר, אך שכר זה הוא רק על שעות העבודה ולא על שאר חלקי היום. ולכן מודה ומשבח לקב"ה שזיכהו להיות מיושבי בית המדרש בקביעת עתים לתורה, כי אז הגם שעמל הוא, מקבל על כך שכר כאילו למד באותה שעה. אך יושבי הקרנות שאינם עמלים בתורה לתוהו והבל כל יגיעתם כי אינו לצורך מצוה.

כשמחשיב את זמן לימודו מוכיח כי כל עמלו כל היום הוא בעבור התורה

אכן היכולת ביד כל אדם לקבל שכר גם על עמלו וטרחו בדרך ארץ ועסקי שהוא מוכרח לעבוד בכדי להחיות את נפשו ונפשות אנשי ביתו, אך זה בתנאי שיעקר כוונתו בעסק הזה הוא רק כדי שיהיה לו ממה להתפרנס, למען ימצא מרגוע לנפשו לעסוק אחר כך בתורה ולעבוד את השם יתברך. ניתן להבחין בכוונות האדם בעסקי לפי מעשיו בשעה שעדיין לא הגיע הזמן לצאת לשוק לעסוק בסחורה, שאז באשמורת הבוקר הוא קובע עתים לתורה, וממילא מוכח כי גם אחר כך כשמוכרח לצאת לפעול ולעבודתו בעסקי עולם הזה, שאין כוונתו כי אם למען עסק התורה וקיום מצוותיה, אשר על כן מלבד השכר שהוא מקבל על העסק בתורה הקדושה הוא יקבל שכר גם על עמלו וטרחו לצורך פרנסתו, הגם שהוא עסק של רשות, מאחר שיעקר כוונתו למען השם ותורתו, ונחשב לו כאילו לומד תורה הקדושה כל היום.

ביאור האריכות בתפילת רבי נחוניא בן הקנה

זוהי כונת התפילה שתיקן רבי נחוניא בן הקנה, ההולך לבית המדרש ללמוד ולקבוע עתים לתורה יתן שבח והודאה להשם יתברך על ש'אני משכים והם משכימים', כלומר הצער שאני סובל להשכים בבוקר ולקבוע עתים לתורה הרי גם הם סובלים אותו הצער כמוני, רק 'אני משכים לדברי תורה' היינו לקבוע עתים לתורה באשמורת הבוקר, 'והם משכימים לדברים בטלים' היינו להיות הון ועושר בביתם, ואשר על כן 'אני עמל והם עמלים', פירוש אף שגם אני עמל במלאכה ובעסק העולם הזה כמותם, אף על פי כן 'אני עמל ומקבל שכר' על עמלי מאחר שכוונתי בשביל התורה, 'והם עמלים ואינם מקבלים שכר' וכל עמלם לריק מאחר שאינם קובעים עתים לתורה, ממילא גם עמלם אינו כי אם להרויח ממון ולמלאות תאוותם.

פירות, בין אם לא עלה בידו ללמוד כי מעט יהיה נחשב כאילו עשה הרבה, כי העיקר הוא כפי קביעות התורה בנפשו, אף אם לא זכה להרבות תורה כרצונו. ועוד נרמז בזה שבכוח התורה יזכה שכל דבריו יהיה להם קיום ויעשו פירות ולא יחזרו ריקם.

מחמת חשיבות הקביעות בלימוד התורה והשפעתה הרבה על כל ענייני האדם, שואלים אותו בבואו לעולם העליון לאחר פטירתו 'קבעת עתים לתורה', כי הקביעות בתורה מקיפה וכוללת את כל חיי האדם.

הקובע עתים לתורה מקבל שכר גם על עמלו בעסקי

אמנם לא כל אדם זוכה להיות קבוע בכל עתותיו בבית המדרש בעסק התורה, ויש ונצרך האדם להקציב חלק נכבד מזמנו על המחיה ועל הכלכלה להביא טרף נפשות ביתו, ומכל מקום אם תורתו היא העיקר אצלו ורק מחמת ההכרח הוא עוסק למחייתו, וכל עתותיו הפנויות מקדיש הוא לתורה, הרי הדבר חשוב כאילו כל זמניו קודש הם לתורה ועבודת ה', כי מכך שהוא מנצל את זמנו הפנוי לתורה מוכח שזהו רצונו האמיתי ורק ההכרח גורם לו לפרוש מהלימוד. וכך כתב **האור החיים הקדוש** בספרו **חפץ ה'** על דברי הגמרא (ברכות כח): בתפילתו של רבי נחוניא בן הקנה שאנו מודים ומשבחים לקדוש ברוך הוא בסוף הלימוד ובסיום מסכת, שאומר 'אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר', והקשה, לכאורה הדברים צריכים ביאור, וכי מצאנו חייט תופר בגד או סנדלר תופר מנעלים ואינם מקבלים שכרם, והאם בכלל אפשר שאדם אשר יתגע בעסק או במלאכת חבירו ולא יבוא על שכרו, אם כן מה הביאור 'הם עמלים ואינם מקבלים שכר' הנה רואים אנו שהם כן מקבלים שכר.

מבאר האור החיים הקדוש, כונת רבי נחוניא היא, שכאשר קובע אדם עת לתורתו ומכורח פרנסתו יוצא להביא לחמו בעמל ויזע, נמצא כי כל עמלו הוא בכדי שיוכל ללמוד כי הרי 'אם אין קמח אין תורה' (להלן פ"ג מ"ז), אם כן כל עמלו וטרחתו בעולם הזה הם מכשירי מצוה לעת הזאת שלומד בו ומכשירי מצוה הרי הם כמצוה עצמה, כיון שכך הוא זוכה לקבל שכר על עצם העמל במלאכתו. כלומר, מה שאומרים 'אנו עמלים ומקבלים שכר' אין הכוונה רק שאנו

מדוע נקרא לימוד התורה בשם 'עשייה'

אמרו חז"ל בגמרא (ברכות לה): אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי, בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי, זו וזו נתקיימה בידן. דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי, זו וזו לא נתקיימה בידן.

קביעת עתים לתורה משפיעה על כל משך היום

יש לומר ולפרש דבריהם, ידוע שדבר קבוע יש לו קיום ואינו בטל (פסחים ט: ועוד), וכאשר האדם לומד תורתו בקביעות, אף שלומד מעט אך כיון שלומד בקביעות הרי הוא בכלל דבר קבוע שיש לו קיום, ועל כן נשאר אצלו הלימוד כדבר של קיימא וגם כשעוסק במלאכתו חושב הוא כל היום על מה שלמד. ומלבד הביאור שיש לו לאדם שיהיה זמן לימודו בקביעות, משמעות 'קבע' היא גם החשיבות שהאדם נותן לזמן זה, כי לימוד התורה צריך להיות קבוע בנפש האדם, שיהיה עיקר עסקו וחפצו בעולם בעסק התורה, ואילו כל חפצי העולם יהיו נעשים בדרך עראי על דרך ההכרח.

על כן אמרו לשון 'עשייה', 'עשה תורתך קבע', 'עשו תורתן קבע', שכשלומד בקביעות גם עשיותיו במלאכתו ולפרנסתו התורה עמו וחושב בה. וכשעושה כן 'זה וזה מתקיימים בידו', 'זה וזה' בדוקא, כלומר, לא רק ששניהם מתקיימים לחוד המלאכה והתורה, אלא כל אחד ואחד מהם נעשה משובח בפני עצמו כיון שכולל את שניהם, הן המלאכה שנעשית עם מחשבה של תורה, והן התורה שהולכת עמו גם בעסקו בענייני גשמיות ומלאכה. ועוד, שזוכר ומצליח בלימודו כמו שעוסק במלאכתו, שגם שעות אלו שעוסק במלאכתו וזוכר הוא את התורה, נחשבים לו כאילו למד בשעות אלו וזוכר לימודו.

כשקובע את תורתו גם לימוד מעט נחשב להרבה

זהו שאמרו חז"ל במשנה באבות (פרק א) 'עשה תורתך קבע', לא אמרו שירבה את שעות לימודו, אלא שדרך הלימוד תהיה באופן של קביעות, אותן שעות שזוכה להקדיש לתורה יהיו בדרך קבע ולא בדרך עראי, וכל היום כולו יהיו מחשבותיו נתונות לאותה השעה שהוא זוכה לעסוק בה בתורה. כשקובע עצמו בדברי תורה זוכה למה שנאמר בהמשך המשנה 'אמור מעט ועשה הרבה', שיהיה דיבורו המועט חשוב מאוד ועושה הרבה

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

